

Univerzitet u Sarajevu

Filozofski fakultet

Terminološka leksika u rječnicima savremenog bosanskog jezika

Završni magistarski rad

Kandidatkinja: Lejla Čajić

Mentorica: prof. dr. Amela Šehović

Sarajevo, 2021.

Univerzitet u Sarajevu

Filozofski fakultet

Lejla Čajić

Broj indeksa: 3245/2019; status: vanredna studentica

Odsjek za bosanski, hrvatski, srpski jezik, dvopredmetni studij

Nastavnički smjer

Terminološka leksika u rječnicima savremenog bosanskog jezika

Završni magistarski rad

Oblast: Savremeni bosanski, hrvatski i srpski jezik

Predmet: Leksikologija i leksikografija

Mentorica: prof. dr. Amela Šehović

Sarajevo, oktobar 2021.

Sadržaj

1. Uvod.....	5
1.1. Predmet i cilj rada.....	5
1.2. Metode i tehnike rada.....	6
2. Leksikologija i leksikografija.....	7
3. Rječnik.....	9
3.1. Tipovi rječnika.....	10
4. Terminologija.....	12
4.1. Termin vs. netermin.....	13
5. Terminološka leksika u rječnicima savremenog bosanskog jezika.....	15
5.1. Uslovi za status termina.....	16
5.2. Definiranje terminološke leksike.....	17
6. Porijeklo terminološke leksike u rječnicima bosanskoga jezika.....	27
7. Sinonimija.....	29
7.1. Administrativni i pravni termini.....	30
7.2. Agronomski i privredni termini.....	31
7.3. Anatomski, farmaceutski i medicinski termini.....	31
7.4. Arheološki i historijski termini.....	34
7.5. Termini iz oblasti arhitekture i građevinarstva.....	34
7.6. Astronomski termini.....	34
7.7. Bankarski, ekonomski i finansijski termini.....	35
7.8. Termini iz oblasti biologije, antropologije, botanike, fiziologije i zoologije.....	35
7.9. Diplomatski, ideološki i politički termini.....	37
7.10. Elektrotehnički i fizički termini.....	38
7.11. Termini iz oblasti fonetike, filologije, gramatike i lingvistike.....	38
7.12. Termini iz oblasti filmografije, fotografije, likovne umjetnosti i umjetnosti.....	40
7.13. Filozofski i logički termini.....	41
7.14. Geografski termini.....	42
7.15. Geološki termini.....	42
7.16. Hemijski termini.....	42
7.17. Informatički termini.....	43
7.18. Književni i pozorišni termini.....	43
7.19. Matematički termini.....	44

7.20. Meteorološki termini	45
7.21. Muzikološki termini	45
7.22. Termini iz oblasti novinarstva	45
7.23. Pedagoški termini	46
7.24. Psihološki termini.....	46
7.25. Religijski termini	46
7.26. Sociološki termini.....	47
7.27. Sportski termini	47
7.28. Termini iz oblasti štamparstva i grafike	47
7.29. Termini iz oblasti tehnike i tehnologije.....	48
7.30. Termini iz oblasti trgovine	48
7.31. Vojni termini	49
8. Termini koji se upotrebljavaju u više oblasti	49
9. Zaključak	51
IZVORI	54
INTERNETSKI IZVORI	55
LITERATURA.....	56

1. Uvod

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovoga rada je terminološka leksika u rječnicima savremenog bosanskog jezika. Da bismo analizirali primjere, potrebno je, prije svega, definirati leksikografiju kao naučnu disciplinu. Glavni predmet rada jeste terminološka leksika koju je potrebno definirati, a zatim kazati nešto o njenoj upotrebi i osvrnuti se na njeno porijeklo. Rad će se baviti i pitanjem definiranja terminološke leksike u rječnicima bosanskoga jezika i u terminološkim rječnicima i literaturi koja definiše i objašnjava termine iz određene stručne oblasti. Korpus rada čine: *Rječnik bosanskoga jezika* u izdanju Instituta za jezik (IRBJ) i *Rječnik bosanskoga jezika* u izdanju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu (FRBJ). U radu se koriste skraćenice za navedena djela.

U bosnistici su rijetka istraživanja koja se bave terminološkom leksikom. Stoga će pažnja biti usmjerena, prije svega, na zastupljenost terminološke leksike u rječnicima savremenog bosanskog jezika, a onda i na specifičnosti iste te leksike.

Cilj rada jeste izdvojiti primjere terminološke leksike, kategorizirati ih prema područjima upotrebe, a zatim i komentirati primjere pojedinačnih leksema. S obzirom na činjenicu da većina terminološke leksike vodi porijeklo od stranih riječi, rad će tematizirati i pitanje sinonimije, kao i to da li je moguće termine stranog porijekla određene struke zamijeniti domaćim riječima. Iz tog razloga će biti potrebno objasniti i termin *sinonimije*.

U prvom dijelu rada će se govoriti o leksikologiji i leksikografiji te odnosu te dvije discipline, a zatim o leksikografiji kao zasebnoj jezičkoj disciplini. Objasnit će se i termin *rječnik* te i kratko se osvrnuti na podjelu rječnika. Bit će objašnjen i pojam *termin*, a onda ukazano na to kako su to autori razgraničili *termin* od *netermina*. Rad će se držati onih osobina i saznanja o terminološkoj leksici koja su potrebna da se analiziraju primjeri pronađenih u korpusu.

Drugi dio će biti posvećen terminološkoj leksici iz pojedinačnih sfera u kojima se koristi. Prikazat će se i brojno stanje ukupno zastupljene terminološke leksike pronađene u korpusu, a zatim i po pripadajućim oblastima. Navest će se i porijeklo termina. Autor D.

Šipka je naveo i zahtjeve koje svi termini trebaju ispunjavati da bi postigli status termina, a analizirat će se pojedinačni primjeri iz različitih oblasti sa ciljem izvođenja zaključka o mogućnosti ispunjenja tih zahtjeva.

U okviru drugog dijela, kako je već spomenuto, definirat će se pojam *sinonimije* i komentirati primjeri kod kojih je moguće koristiti riječ iz bosanskog jezika umjesto riječi stranoga porijekla. U ovom dijelu rada prikazat će se termini iz pojedinačnih naučnih oblasti i nabrojati primjeri gdje se strana riječ može zamijeniti domaćom riječi. Također, govorit će se i o primjerima kod kojih je nemoguće upotrebljavati riječ iz bosanskog jezika i objasniti zašto.

1.2. Metode i tehnike rada

U radu su korištene sljedeće metode: induktivna, deduktivna, deskriptivna i metoda klasifikacije. Primjeni metoda prethodilo je prikupljanje terminološke leksike iz korpusa koji obuhvata dva, već navedena rječnika.

Metoda klasifikacije podrazumijeva klasificiranje određenih pojmova na osnovu nekog kriterija: sfera upotrebe i porijeklo leksema.

Induktivna metoda podrazumijeva donošenje općih zaključaka polazeći od pojedinačnih premisa. Lekseme iz korpusa su svrstavane u grupe prema kriteriju – sferi upotrebe. S druge strane, deduktivna metoda je suprotna induktivnoj, te podrazumijeva izvođenje pojedinačnih zaključaka iz općih, što dovodi do toga da se ove dvije metode međusobno nadopunjavaju. Ona služi za objašnjenje, prikazivanje i dokazivanje naučnih teza.

Najzad, deskriptivna metoda je metoda koja omogućuje i opis određenih odlika da bi se izveo zaključak.

Rad će biti zaključen određenim zapažanjima koja su proizašla iz klasifikacije i sistematizacije primjera, te analize njihovog porijekla, značenja i upotrebe. U prilogu rada će biti i tabelarni prikaz terminološke leksike iz korpusa.

2. Leksikologija i leksikografija

Leksikologija je relativno mlada lingvistička disciplina, “koja je se bavi proučavanjem gramatičkih i semantičkih osobina riječi na osnovu čega se sastavlja rječnik jednog jezika“ (Halilović, Palić, Šehović 2010: 588), a leksikografija je “lingvistička disciplina koja se bavi teorijom i praksom sastavljanja rječnika i leksikona” (Halilović, Palić, Šehović 2010: 588).

Prema Aniću leksikologija “dio (je) jezikoslovlja, bavi se proučavanjem značenja riječi i komponenata koja ga čine, riječi s istim ili sličnim značenjima riječi s više značenja itd.” (Anić 2003: 677), a leksikografija je “teorija i djelatnost vezana uz sastavljanje rječnika i leksikona; popisivanje, sređivanje i tumačenje riječi jednog ili više jezika” (Anić 2003: 677).

Leksikologija je “deo nauke o jeziku koji proučava leksiku, leksički sistem, prirodu, poreklo, značenje reči i sl.” (Gortan-Premk, Dešić, Dragičević, Fekete, Nikolić, Nogo, Pavković, Radović-Tešić, Ramić, Stijović, Vujanić 2007: 619), a leksikografija je “prikupljanje i obrada leksičkog fonda; pisanje, izrada rečnika, leksikona, enciklopedija i sl.” (Gortan-Premk, Dešić, Dragičević, Fekete, Nikolić, Nogo, Pavković, Radović-Tešić, Ramić, Stijović, Vujanić 2007: 619).

Iz sve tri definicije o leksikologiji možemo vidjeti da je leksikologija lingvistička disciplina koja se bavi riječima, leksikom te njihovim značenjem, a leksikografija lingvistička disciplina koja se bavi sastavljanjem rječnika i leksikona, te da su ove dvije lingvističke discipline usko povezane i da ne mogu da funkcioniraju jedna bez druge, tj. nadopunjuju se.

Majetić, pak, drukčije pristupa leksikologiji i leksikografiji te kaže da je leksikologija “lingvistička disciplina koja istražuje, opisuje i teorijski obrazlaže riječi, a leksikografija se kao lingvistička poddisciplina bavi teorijom i praksom sastavljanja rječnika.” (Majetić 2008: 93). Definicije koje Majetić nudi su teoretski iste kao i prethodne tri koje su zabilježene u rječnicima bosanskoga, hrvatskoga i srpskoga jezika, dok je razlika upravo u tretiranju leksikografije kao lingvističke poddiscipline. Njena definicija podrazumijeva da leksikografija predstavlja praktičnu primjenu leksikologije. Ova definicija potvrđuje da se leksikologija i leksikografija međusobno prepliću i nadopunjuju, te funkcioniraju zajedno.

Termini *leksikologija* i *leksikografija* su grčkog porijekla i potječu od riječi *lexikos* što u prijevodu znači *govor* ili *način govora* ili *riječ*. Iz navedenih definicija možemo zaključiti da su osnovni predmet ove dvije discipline: *riječ* ili *leksička jedinica*.

Termini *leksikologija* i *leksikografija* su sastavljene od dvije riječi grčkog porijekla: *lexikos* i *logos* pri čemu *logos* znači *nauka*, a *lexikos* je već objašnjeno, te i sami možemo izvesti jednostavu definiciju da je leksikologija nauka o riječi. S druge strane *leksikografija* kao termin je izvedena od riječi *lexikos* i *graphein* što predstavlja *pisati* na grčkom i leksikologija bi se u doslovnom prevodu definirala kao pisanje riječi.

Dakle, leksikologija kao nauka o riječima i leksikografija kao disciplina pisanja riječi i njihova opisivanja u rječniku su usko povezane.

Zgusta (1971:14) podvlači paralelu između ove leksikologije i leksikografije, te kaže: “leksikografija proučava rječnik, kao i leksikologija, ali dok se leksikologija fokusira na sveobuhvatna svojstva i osobine riječi koje mogu biti prikazane kao sistematske, leksikografija čini isto za svaku pojedinačnu leksičku jedinicu u fokusu interesa.”, ali napominje da “u određenom smislu, leksikografija može biti smatrana višom disciplinom od leksikologije, jer rezultati su važniji od namjera i vrijednost teorijskih principa treba biti ocijenjena prema rezultatima.” (Zgusta 1971: 36)

No, zbog preuske povezanosti sa leksikologijom, leksikografija je bila zanemarena disciplina i u literaturi se izučavala u okviru leksikologije. “Promjene statusa leksikografije vidljive su naročito od pojave pionirskog *Priručnika leksikografije* L. Zguste (Zgusta, 1971).” (Šipka, 1998: 134). O statusu zasebne naučne discipline svjedoči i Stefania Nuccorini te Šipka navodi da Stefania Nuccorini (prema Šipka 1998: 134) u prilogu trećoj konferenciji italijanskih anglista iz 1991. godine, zaključuje: “ne samo da se leksikografija odvojila od leksikologije koja joj služi kao dobra osnova, nego se vezuje i za niz drugih naučnih disciplina, a istovremeno služi kao inspiracija leksikolozima.” (Šipka 1998: 134).

Šipka navodi i podjelu leksikografije koje se razlikuju po tipu aktivnosti: *leksikografija* ili *praktična leksikografija* i *metaleksikografija* ili *teorijska leksikografija*. Sama riječ *praktična leksikografija* nam govori da je riječ o praktičnoj aktivnosti sastavljanja rječnika, dok se teorijska leksikografija bavi teorijom koja razmatra pitanja u vezi sa sastavljanjem rječnika.

Leksikografija se bavi sastavljanjem rječnika, ali njene praktične aktivnosti nisu izuzele da se leksikografija usko poveže i sa mnogim lingvističkim i nelingvističkim jedinicama.

Ukratko to Šipka objašnjava tako da je leksikografija (praktična i teorijska) danas zasebna grana prije svega *primijenjena lingvistika*¹, sa tradicionalno jakim oslanjanjem na leksikologiju, što podrazumijeva da se leksikografija se oslanja na leksikologiju u teorijskom smislu i da se neki pojmovi u leksikografiji ne mogu tumačiti odvojeno od leksikologije.

3. Rječnik

Leksikografija kao nauka se bavi sastavljanjem rječnika. “Termin *dicionarius* iz koje je izvedena engleska riječ *dictionary*, prvi je u tom smislu upotrijebio već u trinaestom stoljeću Englez *John Garland*. Riječ *dictionarium* je korištena u četrnaestom stoljeću. Prva knjiga objavljena pod nazivom engleskog rječnika je *Latin-English Dictionary by Sir Thomas Elyot* (1538). Za srednjovjekovnog učenjaka rječnik je uglavnom zbirka dikcija ili fraza sastavljenih za učenje latinskog jezika. Jedna od namjena rječnika u srednjem vijeku ogleda se u svojevremenom tumačenju tekstova i unošenju sinonima.” (Majetić 2009: 98)

Čovjeku je rječnik potreban pri razrješavanju dilema u vezi sa značenjem određenih riječi i Majetić navodi dva primjera zbog kojih čitalac upotrebljava rječnik: “kao referencu za različite vrste podataka o riječima: izgovor, porijeklo, upotreba itd.; ovo može biti nazvano 'skladišnom upotrebom rječnika' i kao referentnu tačku za razlikovanje dobre i odgovarajuće upotrebe od lože ili pogrešne upotrebe jezika i predstavlja tzv. 'pravnu upotrebu rječnika'.” (Majetić 2009: 98)

---

¹ Primijenjena lingvistika je grana lingvistike koja se usredotočuje na praktičnu primjenu studija jezika. Drugim riječima, uključuje praktičnu primjenu pojmova povezanih s lingvistikom. Štoviše, ovo je područje proučavanja koje identificira, istražuje i nudi rješenje za jezične probleme. Dakle, pomaže lingvistima da steknu uvid u praktične probleme kao što su koje su najbolje metode podučavanja jezik ili koja su postojeća pitanja u formuliranju jezične politike. Povezana je sa raznim drugim poljima kao što su obrazovanje, komunikacija, sociologija i antropologija. (preuzeto sa: [Primijenjena lingvistika | Humaniora | August 2021 \(socmedarch.org\)](https://www.socmedarch.org/) (stranici pristupljeno 10. 8. 2021. godine))

Rječnik mora imati tačne podatke, te Majetić navodi da podaci trebaju biti: “prikupljeni iz svih raspoloživih izvora; selektirani, autentični, omogućavati ponovno pronalaženje riječi.” (Majetić 2009: 98) Podaci trebaju biti prikupljeni iz svih raspoloživih izvora, a to podrazumijeva da su sve životne sfere obuhvaćene i da rječnik treba da ima što sveobuhvatniju leksiku. Sva leksika je odabrana i autentična po tome što je svaka riječ opisana na način da je navedeno porijeklo, vrsta, značenje i upotreba te riječi u određenoj naučnoj oblasti ili svakodnevnoj životnoj sferi. Najzad, poredanost riječi abecednim redom omogućava čitaocu da u svakom momentu može pronaći odgovarajuću, traženu riječ. Iz svega navedenog proističe da je leksikografija primijenjena nauka.

Ovaj rad obuhvata korpus koji čine dva rječnika – *Rječnik bosanskoga jezika* u izdanju Filozofskog fakulteta i *Rječnik bosanskoga jezika* u izdanju Instituta za jezik.

3.1. Tipovi rječnika

Da bi se objasnili kriteriji po kojima se klasificiraju rječnici, važno je istaknuti da “rječnik ostvaruje trostruke relacije, prema svojoj građi, sastavljaču i korisniku. Odnos prema građi određuje *zahvat* rječnika, prema sastavljaču, njegovu *namjenu*, a prema korisniku *upotrebu*.” (Šipka 1998: 135). Na osnovu relacije koju navodi Šipka postoje sljedeći faktori koji utiče na tipove rječnika a to su: “sfera interesovanja rječnika, ili preciznije, njegova lingvističnost ili alingvističnost; broj jezika koji su u rječniku obrađeni; obuhvaćena leksička masa; način prezentacije te mase.” (Šipka 1998: 136).

Prvi faktor utječe na stvaranje enciklopedijskih rječnika i jezičkih rječnika, a drugi faktor obuhvata višejezičke rječnike. Treći faktor, *obuhvaćena leksička masa*, obuhvata one rječnike u kojima se opisuje određena leksika poput leksike neke profesije, dijalekta i slično. Posljednji faktor utječe da građa rječnika može biti drukčije prikazana, te Šipka (1998: 136) kao primjer navodi Matešićev obrnuti rječnik u kojem su lekseme poredane obrnutim alfabetom.

Navedeni faktori, prema Šipki (1998), utiču na sljedeću klasifikaciju rječnika: prema kriteriju lingvističnosti: *rječnik i enciklopedija*; prema kriteriju broja jezika: *jednojezički*, *dvojezički* i *višejezički*; prema obuhvatu: *opšti* i *posebni* i prema predstavljanju: *generalni* i *specijalni*.

Osnovna razlika (prema: Šipka 1998: 137) između *rječnika* i *enciklopedije* je u općem interesu analize riječi, koja se ogleda tome da *rječnik* zanima lingvistički aspekt leksičkih jedinica, a *enciklopediju* i vanlingvistička stvarnost. *Jednojezički* rječnici predstavljaju lekseme jednoga jezika; *dvojezički* lekseme dva jezika; a *višejezičkim* “pripada uska sfera primjene, uglavnom u terminologiji i uopšte gdje se može zanemariti precizna obrada značenja.” (Šipka 1998: 137). *Jezički* rječnici se bave isključivo leksičkim jedinicama jezika, dok se *enciklopedijski* bave denotativnim značenjima i za njih su bitne i informacije iz vanjezičke stvarnosti.

Opći rječnik je prisutan kod jednojezičkih rječnika i “podrazumijeva interes za jezik u cjelini.” (Šipka 1998: 137). Zgusta navodi dva tipa općih rječnika – *standardnodeskriptivni rječnici* i *opštedeskriptivni* ili *informativni rječnici*. *Opštedeskriptivni* opisuje mnogo više od nacionalnog jezika, tj. ne interesuje ga stanje jezika u određenom periodu, nego se zanima i za buduću upotrebu. *Standardnodeskriptivni* rječnik opisuje jezik koji koriste savremeni govornici i autori – ne opisuje arhaizme, dijalektizme ili regionalizme.

Posebni rječnici se klasificiraju prema posebnim kriterijima koje Šipka navodi sljedećim redoslijedom: “upotrebne karakteristike leksičke mase; razvoj leksičke mase; imanentne osobine leksikona i gramatičke osovine leksičkih jedinica.” (Šipka 1998: 137).

S obzirom na činjenicu da korpus ovoga rada predstavljaju dva jednojezička rječnika, u okviru posebnih rječnika s kriterijem *upotrebne karakteristike leksičke mase* važno je spomenuti da su upotrebne karakteristike uslovljene: *vremenskim, teritorijalnim i funkcionalnim* kriterijem. Funkcionalni kriterijem izdvaja veliki broj *terminoloških* i *stručnih rječnika* (npr. elektrotehničkih, hemijskih, šumarskih), na polju standardnog jezika, te rječnika *profesionalnog* i *stručnog slenga* (*žargonskih rječnika*), (npr. lopovskog, vojničkog, đačkog žargona, i sl.) Iako je korpus za izradu rada jednojezički rječnik, u njemu su zastupljene i lekseme koje odgovaraju posebnom rječniku, npr. *rječniku terminoloških termina*, no u nastavku će se vidjeti da li opće postoji razlika u opisivanju lekseme u jednojezičkom rječniku i kakav je *Rječnik bosanskoga jezika* u odnosu na posebne rječnike određene stručne leksike.

Treba napomenuti da postoje i drugi kriteriji prema kojima se mogu klasificirati rječnici, pa postoje *obrnuti rječnici, slikovni, rukopisni, štampani, elektronski* i slično.

Zgusta (1971: 207) navodi i kriterij obima prema kojem se dijele rječnici: “Veliki rječnik koji nastoji da bude iscrpan zove se *tezaurus*.” (Zgusta 1971: 207). Osim velikog rječnika, postoji rječnik srednjeg obima i rječnik manjeg obima.

4. Terminologija

Glavni predmet ovog rada jeste terminološka leksika u rječnicima bosanskoga jezika, a najprije ćemo dati objašnjenje jednog od ključnih termina potrebnih za ovaj rad.

“Felber (1984. i, sa Budinom 1990) kažu da *terminologija* pokriva tri elementa zbiljnosti: a) inter i transdisciplinirano naučno polje koje se bavi pojmovima i onim čime su oni predstavljeni (terminima, simbolima...), b) skupinu termina, koja predstavlja sistem pojmova, unutar zasebnog predmetnog polja; c) publikaciju u kojoj je terminima predočen sistem pojmova nekog predmetnog polja.” (Šipka 1998: 126).

Pomoću ova tri elementa koji determinišu *terminologiju* možemo izvesti zaključak da se *terminologija* kao nauka bavi proučavanjem *terminoloških sistema*. Unutar terminologije se razlikuju *škole* i *pristupi*: *ruska, praška* i *bečka*. (Šipka 1998: 126) Najutjecajnija i najuglednija je bečka čiji je predstavnik Eugen Wüsler, a nastavljač i današnji predstavnik Helmut Felber. Tri osnovna *terminološka pristupa* jesu: *pristup predmetnog polja (stručni pristup)*, koji je zainteresovan prvenstveno za specijalističke aspekte one stručne ili naučne oblasti kojoj terminologiji pripada, npr. stehiometriji, geodeziji, hagiologiji i sl.; “*filozofski pristup*” okreće se prvenstveno opštim ontološkim i logičkim zakonitostima konstruisanja predmetnog polja i njegovog označavanja; konačno *jezikoslovni pristup* zanima se prvenstveno za termine *kao leksičke jedinice*.” (Šipka 1998: 126–127).

Šipka navodi da je najznačajniji posljednji, *jezikoslovni pristup* kojim se terminologija definiše kao poddisciplina leksikologije. Kao poddisciplina leksikologije ona se od ostalih poddisciplina razlikuje po “orijentiranosti na one leksičke jedinice koje imaju status *termina*.” (Šipka 1998: 127).

Važna karakteristika terminologije je i u funkcionisanju i proučavanju terminoloških sistema. Naime, na jednoj strani su termini iz određenih naučnih oblasti, a na drugoj termini iz određenih sfera svakodnevnog života.

4.1. Termin vs. netermin

Osnovno pitanje koje se postavlja, a koje je i postavljeno na početku izrade rada bilo je kako razlikovati *termin* od *netermina*, te u čemu se ogleda ta razlika. “Felber (1984: 1) daje poprilično grubu definiciju termina: *Termin je bilo koji konvencionalni simbol koji predstavlja pojam definisan u predmetnom polju.*”. Ovom definicijom obuhvaćeni su svi pojmovi, kako iz naučnih oblasti, tako i pojmovi iz sfera svakodnevnog života. Osnovna razlika koja definiše termin jeste da se “forma vezuje za *pojam.*”. (Šipka 1998: 127) To odmah nalaže da je značenje termina povezano sa predmetnim poljem i da se teško može razmatrati o njemu izvan tog polja i izvan struke ili naučne oblasti za koju je vezano. Također, vezom forme i pojma u potpunosti se zanemaruju sva ostala značenja, bilo da je riječ o konotaciji, glasovnoj simbolici i slično.

Druga razlika *termina* u odnosu na *netermine* jest da je “u slučaju većine termina primarna je njihova napisana forma, dok se kod *neterminoloških* leksičkih jedinica ona izvodi iz izgovorene.” (Šipka 1998: 127) Treća je razlika da su “terminologije rezultat izvjesne intervencije i *njegovanja*, a neke čak i konvencionalnog uspostavljanja, za šta u slučaju većine drugih leksema nema mjesta.”. (Šipka 1998: 127)

Također, Šipka navodi i sljedeće karakteristike termina: *transparentnost*, *internacionalnost*, *ustaljenost*, *kratkoća*, *sistemnost*, *nedvosmislenost*, *preciznost*, *nesinonimnost*. (Šipka 1998: 128–129)

Transparentnost podrazumijeva da se već u samom nazivu termina mogu vidjeti određene karakteristike pojma koji je njime izražen: npr. *člankónošci*² (FRBJ, 81); *kličmenjāci* (FRBJ, 499), *sjemènjača* (FRB, 1199).

Internacionalnost podrazumijeva da je termin prepoznatljiv i u drugim jezicima, ali da se razlikuje po fonetskoj i morfološkoj interpretaciji: *dòpīng* (FRBJ, 218; IRBJ, 113); *bifurkácija* (FRB, 64; IRBJ, 34); *dividènda* (FRBJ, 193; IRBJ, 102).

Ustaljenost podrazumijeva da je termin već općeprihvaćen i prisutan i korišten: *àtōm* (FRBJ, 30; IRBJ, 18); *flūūd* (FRBJ, 289); *molèkula/molèkul* (FRBJ, 668).

---

² Primjeri koji su akcentirani su primjeri iz korpusa.

Kratkoća podrazumijeva da termin obično bude iskazan jednom riječju, npr. *agrúmi* u značenju *skupni naziv za voće nakisela okusa (limun, narandža, mandarina i dr.)* (FRBJ, 8) ili kako je objašnjeno u drugom rječniku *zajedničko ime za kiselkasto voće) limone, naranče, mandarine, grejp* (IRBJ, 3).

Sistemnost podrazumijeva “uklopljenost u terminološki sistem.” (Šipka, 1998: 129) *Sistemnost* podrazumijeva da su sve izvedene riječi od jednog termina također termini: *biològija* (FRBJ, 67; IRBJ, 35); *biòlog m. (biològinja ž. neob.)* (FRBJ, 67).

Nedvosmislenost ukazuje na to da se termin vezuje samo za jedno stručno područje: *antibiòtik* (FRBJ, 22; IRBJ, 11); *hipnòtik* (FRBJ, 32); *mànsārda* (FRBJ, 628).

Preciznost je osobina koja podrazumijeva da termin jasno i precizno ukazuje na određeni pojam: *člankónošci* (FRBJ, 81); *kičmenjāci* (FRBJ, 499), *sjemènjača* (FRB, 1199).

Nesinonimnost znači da se veza termina može ostvarivati isključivo samo s jednim stručnim područjem, npr. *apcisa* (FRBJ, 25); *hipotenúza* (FRBJ, 362; IRBJ, 199); *katéta* (FRBJ, 494).

Nakon pobrojanih kriterijuma koje riječ treba da ispunjava da bi bila termin, važno je istaknuti i da, gledajući pojedinačne primjere, odnosno termine, svi termini ne mogu da ispune sve kriterije.

Felber (1984: 12–13) izdvaja nekoliko aktivnosti: sakupljanje i bilježenje termina pripisivanih pojmova, pronalaženje stvaranje ili standardizovanje sistema pojmova, pronalaženje, stvaranje ili standardizovanje termina za pojmove, opisivanje pojmova pomoću objašnjenja ili definicija ili standardizovanje objašnjenje ili definicija, bilježenje terminografskih, terminoloških i s njima povezanih podataka, poređenje pojmova u tradiciji različitih jezika i utvrđivanje stepena ekvivalentnosti, odnosno pronalaženje ekvivalentnih termina.

Opisna ili *deskriptivna terminologija* (prema Šipki: 1998: 129) se bavi opisivanjem upotrebe termina, a *propisivačka* ili *preskriptivna terminologija* propisivanjem termina za zvaničnu upotrebu. Iz svega navedenog može se izreći jedna prosta definicija, a to je da se terminologija, kao nauka, bavi bilježenjem i prezentovanjem terminoloških podataka.

5. Terminološka leksika u rječnicima savremenog bosanskog jezika

Korpus za izradu rada čine dva jednojezička rječnika. Termini u rječniku u izdanju Filozofskog fakulteta su obilježeni – etiketom *term.*, te je bilo lahko prepoznati da je riječ o terminu, te kojoj stručnoj oblasti pripada. No, drugi rječnik u strukturi odrednice ovakve etikete, te neki termini koji su obilježeni kao *term.* u FRBJ, nisu etiketirani u drugom rječniku IRBJ.

Korpus predstavlja 5.358 leksema, od kojih: iz oblasti administracije 103, agronomije 71, anatomije 224, antropologije 7, arheologije 6, arhitekture 38, astronomije 60, bankarstva 24, biologije 179, botanike 60, diplomatike 18, ekonomije 161, elektrotehnike 14, farmacije 71, filmografije 59, filologije 32, filozofije 151, finansija 18, fizike 236, fiziologije 72, fonetike 37, umjetnosti fotografije 8, geografije 152, geologije 79, građevine 61, grafike 3, gramatike 114, hemije 356, historije 200, ideologije 19, informatike 43, književnosti 269, likovne umjetnosti 62, lingvistike 318, logike 15, matematike 210, medicine 619, meteorologije 80, muzike 368, novinarstva 17, pedagogije 18, politike 295, pomorstva 13, pozorišta (dramske umjetnosti) 78, prava 323, privrede 25, psihologije 124, religije 506, sociologije 99, sporta 339, štamparstva 42, tehnike 164, tehnologije 6, trgovine 20, umjetnosti 124, zoologije 47 i vojnih termina 165.

Prema navedenim informacijama pronađeno je najviše terminološke leksike iz oblasti medicine, a najmanje iz grafike, tehnologije i antropologije.

Šipka je u djelu *Osnovi leksikografije i srodnih disciplina* naveo da postoje termini iz stručnih oblasti i termini iz sfere svakodnevnog života, te je potrebno kazati da su u rječniku (FRBJ) označeni etiketom samo termini iz naučnih oblasti koji ujedno i čine korpus. Označeni su i termini iz kuharstva, lova i termini koji označavaju tekstil – misli se na vrstu tkanine i slično – koji ne spadaju u korpus rada.

Veći dio korpusa predstavljaju lekseme iz rječnika (FRBJ), što se i vidi u tabeli u prilogu, razlog tome je već spomenut, a tiče se obilježavanja termina etiketom, a neki termini uopće nisu ubrojani u drugi rječnik (IRBJ).

Kako je već navedeno, Šipka je detaljnije objasnio koji su to uslovi da neka leksema bude termin, a oni su: *transparentnost*, *internacionalnost*, *ustaljenost*, *kratkoća*, *sistemnost*, *nedvosmislenost*, *preciznost*, *nesinonimnost*.

Iz pojedinačnih oblasti na nekim terminima, koji pripadaju jednoj oblasti, pronađenim u korpusu, prikazat će se i to da li svi termini ispunjavaju navedene uslove.

5.1. Uslovi za status termina

Termin iz oblasti administracije *certifikāt* (FRBJ, 108), *certifikāt/sertifikat* (IRBJ, 60) već u potpunosti ne ispunjava prvi uslov – *transparentnost* – jer da ne znamo značenje, mi ne bismo iz naziva mogli saznati da je riječ o sljedećem: “pisana potvrda ili svjedodžba o porijeklu, vlasništvu, količini, kvalitetu i ispravnosti čega (najčešće trgovačke robe), ili o sposobnosti ili ovlaštenosti koga da radi neki posao, vrijednosni papir; obaveznica.” (FRBJ, 108) Drugi uslov – *internacionalnost* – ispunjava, jer je riječ o leksemi latinskog porijekla, a i u većini jezika se tako i koristi: *certifficate* “an official piece of paper that says that is true or correct: *a birth / mariage / medical certificata*.” (Oxford English-Bosnian Student's Dictionary 2010: 129). Treći uslov – *ustaljenost* – ispunjava, jer je općeprihvaćen. Uslov – *kratkoća* – je ispunjen, jer je iskazan jednom riječju. Kada govorimo o ovom terminu, ne možemo govoriti da ispunjava uslov – *sistemnost* – jer nigdje nije pronađena leksema koja je izvedena od ove lekseme. Uslov – *preciznost* – sličan je prvom uslovu – *transparentnost* – no i sami vidimo da ga ne ispunjava, teoretski, ali praktično mi znamo iz značenja šta ovaj termin označava i, najzad, posljednji uslov je – *nesinonimnost* – koji ovaj termin djelimično ispunjava. U potpunosti ne ispunjava ovaj uslov, jer se ovaj termin ne upotrebljava samo u jednoj oblasti nego u više njih: administraciji, trgovini, finansijama, ekonomiji i bankarstvu.

Primjer *bàjpas* (*bàjpās*) (FRBJ, 44) je iz oblasti anatomije i ima značenje: “*med.* stanje protoka cirkulirajućeg sadržaja koje se postavlja odgovarajućim hirurškim zahvatom; premoštenje”. (FRBJ, 44) Iz naziva termina ne mogu se vidjeti karakteristike pojma koji je u njemu izražen, te je jasno da ne ispunjava prvi uslov – *transparentnost*. Uslov – *internacionalnost* – ispunjava jer je riječ o leksemi engleskog porijekla, “(medicial) an operation on the heart to send blood along a different route so that it does not go trough a part which is damaged or blocked: *a triple bypass opperation^o heart bypass surgery*” (Oxford English-Bosnian Student's Dictionary 2010: 111). Ovaj termin ispunjava i uslov – *ustaljenost*. S obzirom na činjenicu da je ovaj termin iskazan jednom riječju, jasno je da ispunjava uslov –

kratkoća. Uslov – *sistemnost* – već je rečeno, ispunjavaju samo lekseme izvedene od jednog termina, te je jasno da ovaj termin ne ispunjava taj uslov, ali ispunjava i uslove – *nedvosmislenosti* i *nesinonimnosti*. Naime, ovaj termin se koristi u oblasti medicine i vezuje se samo za to stručno područje. Uslov – *preciznost* – ne ispunjava u potpunosti, jer mi iz samog termina ne možemo zaključiti o čemu je riječ bez poznavanja značenja.

Iz dva primjera, potpuno različitih stručnih oblasti, može se vidjeti da jedan termin ne može ispuniti sve zahtjeve koje je nabrojao D. Šipka, a koje determinišu *termin* i odvajaju ga od *netermina*.

Termin iz zoologije *bèskičmenjāci* (*beskičmenjāci*) (FRBJ, 57), u značenju “životinje koje nemaju kičme (Avertebrata); beskralješnjaci, bezkralježnjaci” (FRBJ, 57), ispunjava uslove – *transparentnost* i *preciznost* – jer se iz termina vidi se na šta pojam precizno ukazuje. Ovaj termin ispunjava i uslove – *internacionalnost* i *ustaljenost* – iako je preveden na bosanski jezik, ipak je općeprihvaćen. Uslov – *sistemnost* – ne ispunjava, jer nije izveden ni od kojeg drugog termina. Uslov – *kratkoća* – ispunjava, jer je iskazan jednom riječju. *Nedvosmislenost* i *nesinonimnost* – uslovi su koje ovaj termin ispunjava, jer je povezan samo za jednu stručnu oblast.

Termin iz stručne oblasti zoologije ispunjava više uslova koje je D. Šipka naveo nego iz oblasti administracije ili medicine.

5.2. Definiranje terminološke leksike

Kada govorimo o definiranju terminološke leksike, može se primijetiti da su leksikografi dosta koncizno objašnjavali pojmove, što, zapravo, i jeste cilj rječnika. Antonijela Bogutovac je u članku *Razvoj definicija pojmova astronomija, fizika i matematika u hrvatskim jednojezičnim rječnicima* analizirala definicije i došla do određenih zaključaka koji se mogu primijeniti i na cjelokupnu terminološku leksiku iz korpusa rječnika bosanskoga savremenog jezika: “Pokazalo se da je autorima rječnika često bilo važnije objasniti pojmove sa stajališta njihove jezične uporabe i donijeti jezični opis nego dati znanstveno korektnu, osuvremenjenu, lako dostupnu obavijest.” (Bogutovac 2008: 52).

Valjana definicija (prema: Bogutovac: 2008: 52) mora biti primjerena pojmu i ne smije sadržavati izraze koji kažu isto koliko i pojam, zatim ne smije biti izrečena u negativnom pojmu, treba biti pregledna i sažeta. “Logičari definiciju dijele na sljedeće vrste:

realna – bit stvari; *konceptualna* – sadržaj pojma; *nominalna* – značenje riječi; *verbalna* – zamjena riječi poznatijom; *preskriptivna* – propisujuća; *legislativna* – zakonodavna; *stipulativna* – pogodbeni.” (*Hrvatska enciklopedija* 2001: 54)

Da bi se uštedjelo na prostoru, leksikografi se koriste najčešće leksikografskim definicijama izbjegavajući logičke. Zgusta navodi da leksikografska definicija navodi samo osnovna semantička obilježja leksičke jedinice sa ciljem razlikovanja od drugih jedinica. Međutim, kada je u pitanju definiranje stručnih leksema, takvo definiranje nije sasvim dovoljno, ali se često susrećemo s njim. “Za definiranje stručnog pojma, značenje treba izoštriti ili nadopuniti. Leksikografska definicija stručnih riječi treba biti znanstveno korektna, ni preširoka ni preuska, općerazumljiva.” (Bogotovac 2008: 52)

U nastavku će biti prikazane definicije terminološke leksike koje su pronađene u korpusu i koje će se usporediti sa definicijama koje su pronađene u terminološkim rječnicima određene struke.

Književni termin *análi* (IRBJ, 9) je u rječniku IRBJ definiran na sljedeći način: “tekstovi u kojima su hronološki zabilježeni događaji; ljetopisi.” S druge strane, u *Školskom rječniku književnih izraza* termin *análi* je definiran dosta opširnije: “Izraz dolazi od latinske riječi *annus* (godina). Označavao je spise u kojima su se hronološkim redom, sažeto, nabrajali, iz godine u godinu, značajni događaji. Zatim se pojam proširio na hronološko bilježenje onoga što se zbilo, bez vezivanja za određene godine. Vrlo su starog datuma. Bilo ih je već u 15. st. p. n. e. Asurbanipalovi anali su iz 7. st. p. n. e. Nama su najpoznatiji anali vezani za Rimsko carstvo. Tacitovi *Anali* jesu remek-djelo ove vrste. Uzeto u cjelini, anali su proizvod starog vijeka. U srednjem vijeku počeli su gubiti svoj suhi karakter, unose lične trenutke i time prerastaju u hronike. Danas povremeni spisi fakulteta i raznih društava imaju često u naslovu ovu riječ.” (Hamzić 2007: 16)

Književni termin *distih* u Rječniku (FRBJ) je definiran kao “strofa od dva stiha; dvostih” (FRBJ, 191); dok Hamzić daje sljedeću definiciju: “Cjelina od dva stiha koji idu jedan za drugim. Osnovni je oblik strofe, i to u dva oblika: kao posebna cjelina kojoj nije potreban nikakav dodatak, i kao manje ili više određena cjelina koja u sklopu s drugim, istovremenim cjelinama, sačinjava određeno jedinstvo. Pravilno je u oba slučaja da se prvi i drugi stih rimuju pomoću parne rime. No, kako to ne daje potrebnu sonornost i gipkost, pribjeglo se rimovanju pomoću neparnih rima, smanjivanjem muških i ženskih. I više.

Upotrebljen najčešće u aleksandrincu, i primjenjivan u didaktičkim pjesmama i satirama, distih je morao potražiti i druge pjesničke oblike pomoću kojih će se slobodnije osjećati. Otuda pojava osmerca s naizmjeničnim rimama. Otuda, u daljem toku, i naizmjeničnih kombinacija aleksandrinca i osmerca s, također, naizmjeničnim rimama.” (Hamzić 2007: 42–43)

Književni i umjetnički termin *nadrealizam* u rječnicima je definiran dosta koncizno: “*umj.* pravac u književnosti i slikarstvu koji je nastao u Francuskoj dvadesetih godina 20. st.; nastoji predstaviti podsvjesne autorove reakcije i snoviđenja donekle zanemarujući stvarnost, kojoj pridaje manji značaj” (FRBJ, 695); “smjer u umjetnosti početkom dvadesetih god. XX stoljeća nastao u Francuskoj, koji se oslanja na psihoanalizu i teži spontanom, neracionaliziranom i nadrealnom izražavanju.” (IRBJ, 405) Nasuprot ovim dvjema, kratkim, ali konciznim definicijama, imamo i sljedeću definiciju: “Književni i umjetnički pokret koji se pojavljuje u Francuskoj nakon 1. svjetskog rata. Nastavlja se na *dadaizam* i njegov buntovnički duh, pobunu protiv tradicije i ustaljenih navika i običaja, prijezir prema društvenim normama, ali, za razliku od isključivo negatorskog duha *dadaizam*, ističe i svoju pozitivnu konstruktivnu stranu i ima određen program. Svoju filozofsku osnovu *nadrealizam* najprije traži u freudizmu. Početak *nadrealizma* smatra se 1924. godina, kada je Breton objavio prvi *Manifest nadrealizma*. Oko Bretona grupiraju se i drugi pisci Luj Argon, Pol Elijar, Fransoa Supo. Pokretu su se pridružili i drugi umjetnici kao npr. slikar Salvador Dali i filmski režiser Miguel Banjuel. Glasilo *nadrealizma* bio je časopis *Književnost*, koji je 1919. pokrenuo Breton. U ovom programu *nadrealisti* su revolucionarni. Žele promijeniti izgled svijeta i osloboditi čovjeka svih okova razuma i morala kako bi otkrili njegovu autentičnu ličnost prodiranjem u najskrovitnije dijelove svijeta u čemu se osjeća utjecaj Frojdove psihoanalize. Žele otkriti jednu višu, ali skrivenu stvarnost, *nadrealnost* u kojoj vlada prvobitni haos nepomučen racionalnim razmišljanjem. Umjetničko djelo treba izražavati halucinantne vizije i doživljaje koji se javljaju u stanju spontanog funkcioniranja duha. Da se ne bi poremetila njihova autentičnost, pisac treba bilježiti sve ono što mu dođe na pamet, prepuštajući se slobodnoj igri asocijacije. Automatsko pisanje postaje glavno tehničko sredstvo *nadrealiste*.” (Hamzić 2007: 144–145)

Književni i muzikološki termin *operèta* je definiran i svrstan u stručnu oblast muzike i književnosti i njegove definicije u rječnicima bosanskoga jezika su: “*muz.* 1. *hist.* do 18. st. kraće operno djelo 2. do 19. st. , muzičko-scensko djelo s dijalozima koji se naizmjenično

govore i pjevaju; sadržaj je lahka i sentimentalna karaktera” (FRBJ, 829) i “kraće operско djelo, mala opera, od 19. v. muzičko-scensko djelo s govorenim dijalozima i lirskim elementima.” (IRBJ, 543) S druge strane, Hamzić nam daje dosta potpuniju i opširniju definiciju: “Muzičko-scenski oblik zabavnog karaktera u kojem, pored pjevanja arija, ansambla i horskih pjesama postoje i govorni odlomci, mahom dijalozi, od kojih zavisi tempo dramske radnje. Nastala je u Beču, a prvi operetu komponovao je F. Supe, a ime joj je dao Mocart. U odnosu na operu, predstavlja vrlo lahku, zabavnu vrstu, često površnu i lascivnu. Imala je naročitog uspjeha na njemačkom području. Beč joj je nekada bio središte.” (Hamzić 2007: 159)

Književni termin *zagonētkā* u rječniku je definira kao “dio usmene književnosti, obično doskočica ili pitalica u stihu, nejasnoća, tajna nepoznanica.” (IRBJ, 1251). No, opširnija i potkrijepljena primjerima je sljedeća definicija: “Zagonetka je poseban oblik postavljanja pitanja na takav način da se neporedno navode skrivene, neobične, ili s posebnog aspekta viđene osobine nekog predmeta, ličnosti ili pojave, pri čemu se očekuje brz, jasan i nedvosmislen odgovor koji donosi neku vrstu razrješenja. Struktura zagonetke vezana je s namjernim skrivanjem pravog odgovora, a njeno je porijeklo u mitskom ispitivanju pripadnosti pojedinih članova nekog kolektiva određenim dobnim ili staleškim grupama. Za razumijevanje zagonetki potrebno je poznavati kontekst u kojem se one postavljaju. Često se polazi od animističkog pogleda na svijet: “*Dok se mati rodi, sin po kući hodi*” (vatra i dim); zagonetka: “*Bijela se rodi, zelena odraste, crvena umre*” (trešnja) zahtijeva poznavanje drveta; one ponekad zahtijevaju sagledavanje dubljeg smisla iskazanih riječi: “*Zemlja zemlju kopa*” (čovjek); mnoštvo odgonetanja za pitanje: “*Koga najviše udaraju u glavu?*” (ekser); ponekad rješenje leži u apstraktnim šiframa: “*Čime počinje noć, time se završava dan.*” (n)...” (Hamzić 2007: 266)

U korpusu su pronađene dvije definicije lingvističkog termina *polisēmija* koje glase: “*lingv.* pojava da jedna riječ ili dr. jezički znak ima više srodnih, međusobno povezanih značenja (npr. dom = 1, 2. porodica, 3. ustanova za smještaj đaka, studenata itd.); višeznačnost” (FRBJ, 945) i “*lingv.* višeznačnost iste riječi” (IRBJ, 695). Nasuprot rječnicima bosanskoga jezika, u *Rečniku književnih termina* isti termin je definiran dosta opširnije: “Stilska figura konstrukcije u kojoj se svesno, bez gramatičke potrebe, gomilaju isti ili različiti veznici, da bi se pažnja čitaoca zadržala na svakom pojmu ponaosob. Npr.: “*I snova mesec treperi na vodi / I spava rekla, i polje, i gora...*” (M. Rakić, *Osvit*) P. , kao i asidenton

spada u figure ponavljanja, a zbog njihove srodnosti ove dvije figure se često kombinuju doprinoseći raznovrsnost izraza (npr. “I svet je teška, strašna ludnica, / I bolnica, i tamnica za roblje, / I tužno, večno, prekopano groblje.” S. Pandurović, *Sumračinje težnje*). Kao i sve figure koje doprinose pojačavanju melodičnosti i ritma stihova, *p.* je bio omiljen u petrarkističkoj poeziji (npr. Petrarkin LXI sonet: “Benedetto sia 'l giorno e 'l mese e l'anno e la stagione e 'l tempo e l'ora e 'l punto e 'l bel paese e 'l loco”).” (Popović 2007: 546-548)

Lingvistički termin *rusizam* je definiran u rječnicima na sljedeći način definiran u rječnicima: “*lingv.* prepoznatljiva pojedinost (izraz, riječ ili dr.) iz ruskog jezika koja je usvojena u nekom drugom jeziku” (FRBJ, 1162) i “pozajmljena riječ, jezički elemenat iz ruskog jezika ili nastao pod uticajem ruskog jezika u drugom jeziku” (IRBJ, 1006), dok je u definicija u *Rečniku književnih termina* opširnija: “Preuzete reči, fraze, jezičke osobnosti ili rečenične konstrukcije iz ruskog u druge jezike. *R.* su naročito rasprostranjene u slovenskim jezicima, što je posledica ruske geopolitičke i kulturne prevlasti, kao i jakih društvenih i kulturnih veza. Zbog izvesnih srodnosti srpskog i ruskog jezika *r.* se lahko integrišu i posrbljavaju (npr. *izviniti, primetiti, zapeta, usled, kružokrug* i sl.).” (Popović 2007: 641)

U rječniku (IRBJ) termin *rùbrika* je definiran kao: “poglavlje, razdjel; posebno označen odjeljak u novinama koji tematski obuhvata istorodne tekstove; odjeljak u službenom spisu, obrascu, registru; hist. početna, ukrašena slova u starim rukopisima” (IRBJ, 1002), dok Popović opširnije definiše: “1. u antici naslov latinskih rukopisa koji je ispisan crvenom bojom. 2. U rukopisnoj tradiciji srednjeg vijeka *r.* predstavlja mesto namenjeno *inicijalima*, početnim slovima teksta, poglavlja ili pasusa, uvećanim u odnosu na ostatak teksta, ukrašenim crtežom i bojom, često crvenom. Tokom pisanja rukopisa pisar izdvaja *r.* i označava ih malim slovima, a *rubrikator* je kasnije popunjava. 3. Sa razvojem štamparstva *r.* označava delove teksta koji su na neki način izdvojeni, kao tematsku podelu u periodičnim publikacijama (npr. *kuturna r.*, *sportska r.* itd.).” (Popović 2007: 640)

Kada govorimo o lingvističkom terminu *àfiks*, on je definiran na sljedeći način u rječniku (FRBJ): “*lingv.* 1. vrsta leksičke morfeme čijim se dodavanjem korijenu ili osnovi osnovne riječi ili više riječi tvori nova riječ (npr.: *neživ, živost, drv-o-sječa*): *derivacijski* ~2. morfema koja služi za izvođenje osnovne riječi (npr. *čit-a-ti, grad-ov-i*) 3. morfema čijim se dodavanjem osnovi riječi izriče gramatičko značenje te riječi; nastavak (npr: *čovjek-a*): *flektivni* ~” (FRBJ, 5). U *Školskom rječniku lingvističkih termina u bosanskom jeziku* ovaj termin je definiran slično: “Pričvršćen; na osnovu ili korijen riječi dodani tvorbeni ili

dervacioni morfemi koje zovemo još prefiksi i sufixi, npr. prefiksi dolaze ispred (*od-šetati*), a sufixi iza korijena ili osnove (*grad-ić*).” (Čedić 1999: 13)

Termin *afrikāt* (*afrikáta*) u Rječniku (FRBJ) je definiran veoma koncizno: “*fon.* sliveni suglasnik; nastaje jedinstvenom artikulacijom svojih sustavnih elemenata (u bosanskome jeziku: *c*, *č*, *ć*, *dž*, *đ*).” (FRBJ, 6); no u *Školskom rječniku lingvističkih termina u bosanskom jeziku* data je mnogo opširnija definicija: “Trti, trljati; suglasnici sliveni iz dva elementa: *c* (*ts*), *č* (*tš*), *đ* (*dž*), *dž* (*dž*), *ć* (*tś*); na iste suglasnike se odnose i nazivi: *trenik* ili *treni suglasnik*, *sliveni suglasnik*, *praskavo-tjesnačni suglasnik*, *složeni suglasnik*, *zatvoreno-tjesnalnis suglasnik* (svi nazivi su nastali prema načinu artikulacije ovih glasova, pošto se vazдушna struja pri njihovom izgovoru tare od zidove tjesnaca, kao i prema elementima koje sadrže).” (Čedić, 1999: 13)

Termin *akcent* (*akcenat*) u Rječniku (FRBJ, 9) je objašnjen na sljedeći način: “1. *lingv.* a. isticanje vokala ili slogotvornoga glasa pri izgovoru riječi; naglasak: *tonski* ~ *ekspiratorni* ~ b. *dijakritički znak kojim se to isticanje bilježi u pismu*) npr.: *akcent* - *kratkouzlani*) 2. *razg.* naročit izgovor kojim se odlikuju govornici drugog jezika ili dijalekta ili lokalnoga govora pojedinog jezika: *njemački* ~ *zenički* ~ 3. *muz.* posebno isticanje jednog tona ili akorda pri muziciranju 4. *pren.* *naročito naglašavanje dijela sadržaja nekoga govornog čina*: ~ *je na prvoj rečenici*”, a u korpusu je pronađena sljedeća definicija: “naglasak na vokalima u riječima.” (FRBJ, 3) “Naglasak; jače naglašavanje pojedinih vokala u riječima. U našem jeziku su četiri akcenta ili naglasaka: dva kratka (*silazni* i *uzlazni*) i dva duga (*silazni* i *uzlazni*). Bilježenje ovih akcenata u tekstu je sljedeće: *kratkosilazni* (*läv*), *kratkouzlazni* (*vòda*), *dugosilazni* (*dân*), *dugouzlazni* (*rúka*). Akcenat se u riječi uvijek nalazi na glasu koji ima vokalsku vrijednost, nikad nisu na vokalu koji je u krajnjem slogu riječi. Silazni akcenti su uvijek na početnom slogu riječi, a uzlazni mogu biti i na početnom i na nekom drugom, samo ne na posljednjem slogu riječi.” (Čedić 1999: 14) Čedićeva definicija je dosta obimnija i detaljnija.

Termin *jèzik* iz oblasti anatomije i lingvistike je dosta opširno opisan u rječniku (FRBJ, 471): “1. *anat.* vrlo elastičan pljosnat mišić u ustima čovjeka i životinje; organ okusa, a u čovjeka i najvažniji govorni organ: *savijen* ~ 2. *pren.* ono što (ob. oblikom) liči ili podsjeća na taj organ: *plameni* ~ *ci*, ~ *cipele* 3. *lingv.* sistem znakovnih i neznakovnih jedinica odnosa među njima i pravila njihova kombiniranja koji služi kao osnovno sredstva ljudskog sporazumijevanja: *prirodni* ~ *bosanski* ~ 4. *razg.* ostvarenje tog sistema u govornom ili

pisanom obliku; govor: *ne razumijem ovakav* ~5. specifičan jezički podsistem kojim se služe pripadnici kakve uže zajednice, skupine, struke i sl.; stil, registar: *administrativni* ~, ~*ulice* 6. općenito, sistem (ob. razvijeniji, složeniji) znakova za prijenos obavijesti i poruka: ~*životinja*, *kompjuterski* ~, a u drugom dosta konciznije: “pljosnati mišićni organ u usnoj šupljini, dio govornog aparata; sistem jezičkih znakova kojim ljudi izražavaju svoje misli i osjećanja, sredstvo za sporazumijevanje”, (IRBJ, 264) dok je kod Čedića još konciznije: “svaki sistem znakova pogodan da služi kao sredstvo za sporazumijevanje pripadnicima jedne jezičke zajednice.” (Čedić 1999: 87)

Hemijski termin *âtōm* je definiran na sljedeći način: “1. *fiz. hem.* najsitnija čestica hemijskog elementa: *sastav* ~*a*, 2. *pren.* kakva vrlo mala veličina, sićušan dio; trun, trunčica, djelić: *da posljednjeg* ~*a*” (FRBJ, 34) i “najsitniji djelić materije sa pozitivno nabijenom jezgrom i negativno nabijenim omotačem” (IRBJ, 18), dok u *Rječniku kemije* definicija ovoga termina glasi: “Najmanja čestica elementa koja ima hemijske osobine tog elementa.” (Wertheim, Oxlade, Waterhouse 2002: 10).

Hemijski termin *nâtrij* je u rječnicima bosanskog jezika definiran na sljedeći način: “*hem.* element (znak Na, atomski broj 11); vrlo mekan i lagan srebrenastobijeli metal; upotrebljava se u industriji, medicini i poljoprivredi; neophodan sastojak živih organizama” (FRBJ, 729) i “hemijski element (Na), srebrenobijeli metal” (IRBJ, 428), a u *Rječniku hemije*: “Član I grupe periodne tabele. Njegova glavna ruda je kamena so (koja sadrži natrijum-klorid, – takođe vidjeti pod kalijum). Dobiva se elektrolizom rastaljenog natrijum-klorida, pomoću Devijeve ćelije. Natrijum gori u zraku narandžastim plamenom, a s vodom i nemetalima burno reaguju. Upotrebljavaju se pare natrijuma u svjetiljkama i kao sredstvo za hlađenje u nuklearnim elektranama.” (Wertheim, Oxlade, Waterhouse 2002: 54).

Termin iz oblasti biologije i hemije *katalizātor* (*katalizâtor*) u rječnicima bosanskog jezika je definiran sljedeći način: “1. *hem.* tvar koja ubrzava hemijske procese, 2. *pren.* ono što ima sličnu, poticajnu funkciju: ~*društvenih promjena*” (FRBJ, 493) i “tvar koja mijenja brzinu reakcije, a sama se ne mijenja; prenes. ono što smiruje napetu situaciju u društvu”, (IRBJ, 280) dok je je u *Rečniku kemije* dosta opširnija i detaljnija definicija i glasi: “Supstanca koja povećava brzinu reakcije, ali na kraju te reakcije ostaje kemijski nepromijenjena. Ovaj proces je poznat pod imenom kataliza. Katalizatori djeluju na principu smanjenja energije aktivacije. Katalizator koji povećava brzinu jedne reakcije ne mora djelovati i na drugu reakciju.” (Wertheim, Oxlade, Waterhouse, 2002: 47).

Termin iz oblasti sociologije *običaj* je u Rječniku (IRBJ) definiran na sljedeći način: “uobičajeni postupci, navike u nekoj zajednici, nepisana pravila koja se prenose s koljena na koljeno” (IRBJ, 507), dok u *Sociologiji* – udžbeniku za srednje škole isti termin je definiran opširnije: “običaj je glavna vrsta društvenih normi i usmenih pravila u društvima gdje slab uticaj ima Objava i na skoro cjelokupni društveni i javni život. Zato se po pravilu primjenjuje. Običaji nastaju dugotrajnim ponavljanjem istog ponašanja ljudi u određenim situacijama. Običaj može i ne mora biti utemeljen na religiji.” (Spahić 2000: 157–158).

Termin *nôrma* je u rječniku (IRBJ) definiran kao: “Pravilo, propis, obrazac, kriterij prema kojem se određuje kako bi nešto trebalo biti, npr. standardnojezička norma: ukupnost leksičkih, gramatičkih i pravopisnih propisa za pravilno služenje jezikom” (FRBJ, 495), a Spahić navodi drukčiju definiciju, koja glasi: “Pravilo pravac, mjerilo, propis i upustvo za ponašanje i djelovanje ljudi u društvu, društvenim grupama i među sobom. Glavna funkcija normi, kojih ima puno u svakom društvu, jeste da u sredinama u kojima važe ostvaruju, održavaju određeni sistem, red, mir i poredak. Norma određuje ono što treba da bude ili ono što treba da se dogodi, ako se želi ozbiljiti određeni cilj. Norma sadrži: naredbe, zapovijesti, direktive, dozvole i zabrane. Izvršenje tih upustava i naredbi osigurava se sankcijama koje su poseban sistem državne prinude i socijalne kontrole.” (Spahić 2000: 157).

U korpusu su pronađena sljedeća objašnjenja za politički termin *liberalizam*: “*pol.* nauk koji zagovara opću slobodu pojedinca, rasterećenje od bilo kakvih predrasuda, krutih pravila i ograničenja; slobodoumnost, slobodarstvo” (FRBJ, 591), “sistem političkih i ekonomskih ideja po kojima su prava i slobode pojedinca najviša vrijednost; sloboda mišljenja, slobodoumnost” (IRBJ, 343), dok Spahić (2000: 257) navodi sljedeću definiciju: “(lat. *liberlis* – slobodouman) politička i općekulturna doktrina nastala kao suprotnost apsolutizmu koja traži individualnu slobodu izražavanja, mišljenja po savjesti, protiv svake konzervativne tradicije.”

Termin *deizam* iz oblasti religije i filozofije je u rječnicima bosanskog jezika definiran na sljedeći način: “*rel. fil.* Učenje (rašireno u 17. i 18. st.) koje drži da Bog postoji kao prvi uzrok svijeta, ali ne i kao neko ko ima bilo kakav daljnji utjecaj na njega” (FRBJ, 165) i “učenje po kojem u spoznatljivu svijetu postoji Bog koji poslije stvaranja ne učestvuje u razvoju svog djela.” (IRBJ, 86), a Latić u knjizi *Islam i svjetske religije* na kraju Priručnika daje sljedeću definiciju: “(lat. *deus* – Bog) učenje da je Bog svijet samo stvorio, ali da u daljnjem postojanju i djelovanju nema sa svijetom nikakve veze, jer se sve događa po

zakonima prirode te da ne postoji čovjekova odgovornost pred Njim poslije smrti.” (Latić 2000: 255).

U Rječniku (IRBJ) je termin *diskriminacija* definiran kao “postupci kojima se ograničavaju prava rasa, građana ili naroda; obespravljanje; pravna nejednakost” (IRBJ, 100), dok Latić navodi opširniju definiciju: “ukidanje ili ograničavanje prava u društvenim, međunarodnim i međuljudskim odnosima (s obzirom na boju kože – rasna diskriminacija; na vjeru – vjerska diskriminacija; na nacionalnost ili nacionalne manjine – nacionalna diskriminacija).” (Latić 2000: 256).

Termin *celibat* je u Rječniku (IRBJ) definiran na sljedeći način: “Zabrana ulaska u brak svećenicima katoličke vjeroispovijesti” (IRBJ, 58), dok je u *Hrvatskoj kršćanskoj terminologiji* navedena sljedeća definicija: “djevičanstvo, uzdržljivost od ženidbe, na koju se obavezuju svi klerici viših redova u Zapadnoj crkvi (Kod. kan. 132), zatim redovnici, redovnice svih kršćanskih crkava (isp. Cabrol II 2, 2802 sS; Cr., KP II, 36 ss); lat. caelibatus – izvanbračni život, življenje bez žena, beženstvo (caelebs – neoženjen). U novije vrijeme (Cr., KP II 1,37; Rog. 150...).” (Šetka 1964: 26)

Religijski termin *riža* je u Rječniku (FRBJ) definiran na sljedeći način: “*kršč.* 1. odjeća u pravoslavnih svećenika; mantija 2. srebreni ili zlatni obrub na ikoni” (FRBJ, 1152), dok je u *Hrvatskoj kršćanskoj terminologiji* navedena sljedeća definicija: “Ruho, odjeća, posebno svećenička odjeća; katkada isto što i stola (Dod, IV); vjerovatno od srvanjem, rise – velika marama kojom su se gospođe zamatale (ARj).” (Šetka 1964: 206).

Termin *uterus*, koji je iz oblasti anatomije, u Rječniku (FRBJ) je definiran na sljedeći način: “*anat.* unutrašnji spolni organ žene; u njemu se plod razvija do trenutka ženinog porođaja; materica, maternica” (FRBJ, 1403), a u *Online rječniku*: “Materica, neparan, unutrašnji polni organ žene. Šupalj mišićni organ, kruškastog oblika, koji prima oplođeno jaje, štiti njegov razvoj, a u trenutku porođaja svojim grčanjem isjeruje plod. Uslijed dejstva hormona ona se svakog mjeseca priprema za svoju osnovnu funkciju. Ako do oplođenja ne dođe, na njoj se izvrše promjene koje dovedu do pojave menstruacije. Njena funkcija je usko vezana za polnu aktivnost žene i ona predstavlja centralni organ za primanje hormonskih nadražaja u toku te aktivnosti. Na njoj se razlikuje tijelo i grlić. Pored mišića ima sluznicu i peritonealni omotač (serosa), i u prisnom odnosu je s jajovodima i jajnicima; anteflexio u., patološki položaj, pretjeran pregib tijela materice u odnosu na njen vrat, tako da je ugao koji

oni čine manji nego normalno; anteversio u., promjena položaja materice tako da je u cjelini nagnuta unaprijed; retroflexio u., retrofleksija materice, unatrag povijen trup materice; retroversio u., retroverzija materice, unatrag nagnuta materica; u. unicornis, nepravilno razvijena materica s jednim razvijenim i jednim zakržljanim rogom. Uzrok leži u nepravilnom embrionalnom razvoju. Vrlo je često uzrok neplodnosti, a u slučaju trudnoće predstavlja smetnju za pravilan položaj djeteta.” (Rječnik | Uterus | Materica, neparan, unutrašnji. . . | Medicinski rječnik (onlinerjecnik. com) (stranici pristupljeno: 15. 8. 2021. godine)

Analizirajući definicije iz korpusa i terminoloških rječnika, kao i literature u kojoj su objašnjeni pojedinačni termini iz određenih stručnih oblasti, može se primijetiti da su definicije u korpusu dosta sažetije i konciznije. One nude objašnjenje, ali ne preopširno, nego tek toliko da konzumentu bude dovoljno razumljiv određeni termin. Međutim, jasno je da terminološki rječnici nude opširnije i detaljnije definicije, jer su, upravo, terminološki rječnici specificirani isključivo za jednu stručnu oblast, dok jednojezički rječnik nudi objašnjenje cjelokupne leksike jednoga jezika. Važno je napomenuti da leksikografi objašnjavaju pojmove “sa stajališta njihove jezične uporabe” (Bogutovac 2008: 52), te da im nije bilo važno da prenesu naučnu obavijest nego da zadovolje jezičku upotrebu, kako je Bogutovac rekla. Drukčije rečeno, treba da se zadovolje jezičke potrebe svih ljudi, različitih profesija, a ne samo profesionalaca određene struke.

Iz definicija koje su navedene, a koje su pronađene u korpusu vidimo da je navedeno: porijeklo, a to se vidi u tabeli u prilogu; upotrebna etiketa, koja nam nagovještava u kojoj struci se koristi, a zatim i sama definicija u kojoj se u kratkim crtama objašnjava šta određeni termin znači. Sa druge strane, u specijaliziranim terminološkim rječnicima i u drugoj stručnoj literaturi iz određene oblasti, navodi se porijeklo termina, a zatim se veoma temeljito i opširno opisuje neki termin. Definiranje termina u terminološkim rječnicima svedeno je na samo navođenje činjenica iz struke o kojoj je riječ u terminološkom rječniku, dok se u korpusu, u rječnicima bosanskoga jezika, može pronaći i više definicija, ako je riječ o terminu koji se koristi kao termin u više stručnih oblasti, npr. termin *hemisfera* u korpusu je definiran kao termin iz tri stručne oblasti: iz geografije: “*geogr.* polovina Zemlje ili koje druge planete: *sjeverna ~*”, (FRBJ, 358) iz: astronomije: “*astr.* polovina nebeske sfere” (FRBJ, 358) i anatomije “polovina mozga: *lijeva ~*” (FRBJ, 358), dok se u *Online medicinskom rječniku*

navodi samo jedna definicija, i to definicija koja se veže za anatomiju: “Polutka, polovina velikog ili malog mozga (moždana ili malomoždana h.)”³

Rječnik je veoma važan pri izradi raznih radova, te će autori tih radova pribjeći korištenju rječnika, no leksikografi nisu naučnici koji znaju sve o svakoj struci nego sastavljači rječnika i leksikona jednoga jezika i vođeni su znanjima iz oblasti nauke o jeziku, te je upravo i razumljivo što su terminološki rječnici detaljniji u definiranju termina.

Također, važno je istaknuti da se u nekim priručnicima navode kraće definicije, jer se obično njima koriste i studenti, učenici te se definicije prilagođavaju toj i sličnim skupinama.

6. Porijeklo terminološke leksike u rječnicima bosanskoga jezika

Kada govorimo o porijeklu terminološke leksike, izdvajajući lekseme koje su determinisane kao termini, može se uočiti da je većina termina stranog porijekla. U tabeli ispod će biti prikazana brojnost termina prema kriteriju porijekla.

	FRBJ	IRBJ
Porijeklo termina	Broj leksema	Broj leksema
Latinski jezik	1.146	1.038
Grčki jezik	883	1.028
Bosanski jezik	1.574	783
Francuski jezik	201	207
Arapski jezik	161	160
Engleski jezik	139	114
Italijanski jezik	125	109
Njemački jezik	60	73
Latinsko-grčki jezik	31	29
Turski jezik	24	28
Perzijski jezik	20	16

³ Rječnik | Hemisfera | Polutka, polovina velikog ili . . . | Medicinski rječnik (onlinerjecnik.com) (stranici pristupljeno, 15. 8. 2021. godine)

Hebrejski jezik	13	9
Ruski jezik	9	4
Tursko-perzijski jezik	2	0
Arapsko-španski jezik	1	1
Grčko-latinski jezik	1	43
Arapsko-turski jezik	1	6
Tursko-grčki jezik	1	1
Hind.	1	0
Češki jezik	1	3
Staroslavenski jezik	1	4
Mađarski jezik	1	1
Poljski jezik	1	2

Tabela br. 1

Iz tabele možemo vidjeti da najviše terminološke leksike vodi porijeklo iz latinskog jezika, a zatim grčkog. Od ukupno 4.397 termina pronađenih u *Rječniku bosanskog jezika* u izdanju Filozofskog fakulteta u Sarajevu, 2.823 ili 64% termina je stranog porijekla, dok 1.574 ili 35% termina predstavlja riječi domaćeg porijekla. Kada je riječ o *Rječniku bosanskog jezika* u izdanju Instituta za jezik, od ukupno 3.659 termina, 2.876 ili 78,60% je stranog porijekla, a 783 ili 21,39% je iz bosanskog jezika. Ovakva situacija, kada su u pitanju termini i njihovo porijeklo, koje je većinski iz stranih jezika, dovodi do pitanja da li se neki termini koji su stranog porijekla mogu zamijeniti riječima iz bosanskog jezika. Shodno tome, u nastavku će se govoriti o sinonimiji kao relaciji između dvije lekseme.

7. Sinonimija

Većina terminološke leksike pronađene u korpusu je stranog porijekla, a veliki dio leksema ima svoje sinonime, zbog čega se može raspravljati o sinonimiji kao relaciji između dvije lekseme. Nakon što se objasni termin *sinonimije* na konkretnim primjerima iz korpusa, objasnit će se da li je moguće termine stranog porijekla zamijeniti leksemama iz bosanskoga jezika. Treba imati u vidu i činjenicu da nije cilj zamijeniti termine stranog porijekla, posebno ako je on općeprihvaćen i ako se često upotrebljava, nego da li je moguće zamijeniti, ali istovremeno i upotrebljavati prevedene termine.

Sinonimija predstavlja relaciju između dvije lekseme “različitog korijena, a identičnog ili približno jednakog sadržaja.” (Šipka 1998: 44) Šipka navodi i dva tipa sinonimije: *istoznačnost* ili *apsolutna sinonimija* i *bliskoznačnost* ili *partikularna sinonimija*. Istoznačnost je vrlo rijetka i javlja se prvenstveno kod termina *hard-disk: tvrdi disk*.

Sa druge strane, Petrović (2005: 122) navodi da je sinonimija jedna od disciplina unutar leksikologije i da se razumijeva na dva načina: kao potpuna jednakost i kao velika bliskost.

Kada govorimo o bliskoznačnosti, postoji određena razlika između dvije lekseme bilo u nekom segmentu leksičkog značenja; obimu polisemijske strukture ili u upotrebi lekseme.

Posmatrajući kriterije istoznačnosti koje je Šipka naveo, jasno je da će istoznačnost biti veoma važna u slučaju terminološke leksike iz stranog jezika i njihovih ekvivalenata. Stoga će se u nastavku rada termini iz stranih jezika pokušati zamijeniti terminima iz bosanskog jezika kako bi se utvrdilo da li je to dalo smislen rezultat. Važno je navesti da u odnosu *istoznačnosti* “u odnos stupa cjelokupna polisemijska struktura (Šipka 1998: 45) te da pojedini autori smatraju da ne postoje potpuno istoznačni sinonimi.

Da li je moguće, vodeći se relacijom *apsolutne sinonimije*, umjesto termina koji su porijeklom iz stranog jezika, koristiti termine iz bosanskog jezika? Da li će se upotrebom domaćih leksema umjesto stranih narušiti status termina? Na ta pitanja će se moći dati odgovor u nastavku.

Kada je u pitanju terminološka leksika i sinonimija, važno je istaknuti i sljedeće o čemu upozorava Petrović (2005, 129) a to je: “da bi dva leksema bila sinonimi moraju se

moći zamijeniti samo u onim kontekstima u kojima je jedan sem identičan semu drugog izraza.” Ova konstatacija dovodi do toga da, oni termini koji se upotrebljavaju u više oblasti, a koji su stranog porijekla, ne mogu zamijeniti sinonimnim parom iz bosanskog jezika.

Petrović navodi i podjelu sinonima: “pravi sinonimi ili istoznačnice na istoj standardnojezičkoj i stilskoj razini (*brz-hitar, drag-mio, kvar-šteta*); sličnoznačnice (*hladan-studen, musti-dojiti*); varijantni sinonimi (*zrak-vazduh*); tuđice (*stvaran-realan, naglasak-akcenat*); sinonimni tvorbeni i padežni oblici (*gledatelj-gledalac, poštovati-poštivati*).” (Petrović 2005: 124) U ovome radu će se govoriti o sinonimima koje je Petrović nazvao *tuđice*. U nastavku rada će biti pobrojani termini iz stranog porijekla, a zatim i njihovi sinonimni parnjaci iz bosanskoga jezika.

7.1. Administrativni i pravni termini

Kada govorimo o terminima iz oblasti administracije, samo nekoliko termina koji su stranog porijekla mogu se zamijeniti domaćim leksemama, a to su: *administrácija* (FRBJ, 3 i IRBJ, 1) : *uprava*; *àkt* (FRBJ, 10 i IRBJ, 4) : *čin* : *postupak*; *blànkèt* (IRBJ, 3) : *obrazac*; *ekspozitúra* (IRBJ, 264) : *podružnica*; *gèneralije* (IRBJ, 11) : *lični podaci*; *deklarácija* (FRBJ, 166 i IRBJ, 87) : *svečana izjava*; *dokùment (dokumènt)* (FRBJ, 210 i (IRBJ, 110) : *spis*; *teritōrij (teritōrij) teritōrija* (FRBJ, 1126 i IRBJ, 1131) : *prostor*.

Iz oblasti prava sljedeći termini iz korpusa stranog porijekla, mogu se zamijeniti leksemama iz bosanskog jezika, a oni su: *abolícija (abolícija)* : *pomilovanje*; *akreditácija* (IRBJ, 4) : *punomoć*; *àkt* (FRBJ, 10 i IRBJ, 4) : *čin*; *alinéja (alinèja)* (FRBJ, 14 i IRBJ, 6) : *stav*; *amnèstija* (FRBJ, 18 i IRBJ, 9) : *pomilovanje*; *anèksija* (FRBJ, 20 i IRBJ, 9) : *pripajanje*; *apelácija* (FRBJ, 24) : *žalba*; *aproprijácija* (FRBJ, 25 i IRBJ, 13) : *prisvajanje*; *argùmen(a)t* (IRBJ, 14) : *činjenica*; *àzìl* (FRBJ, 39 i IRBJ, 21) : *utočište*; *dèlikt* (FRBJ, 168 i IRBJ, 89) : *prekršaj*; *delikvent (delilnkvent) deli/n/kvèntl m.* (FRBJ, 168 i IRBJ, 89) : *prijestupnik*; *derogácija* (FRBJ, 173) : *obesnaženje*; *difamácija* (IRBJ, 94) : *kleveta*; *domicìl (dòmicił)* (FRBJ, 213 i IRBJ, 112) : *prebivalište*; *dragòman* (IRBJ, 118) : *prevodilac*; *èdikt* (FRBJ, 258 i IRBJ, 132) : *objava*; *èkspert* (FRBJ, 262) : *stručnjak*; *embàrgo* (FRBJ, 268 i IRBJ, 138) : *zabrana*; *fùndus* (IRBJ, 154) : *imanje*; *imigrácija* (IRBJ, 211) : *uselj enje*; *insinuácija* (IRBJ, 216) : *zabrana*; *kompetèncija (kompeténcija)* (FRBJ, 523) : *nadležnost*; *konstitúcija (konstitúcija)* (FRBJ, 529 i IRBJ, 305) : *ustav*; *konfiksácija* (FRBJ, 528 i IRBJ, 303) : *zapljena*; *konkòrdāt* (IRBJ, 304) : *sporazum*; *krimìnāl* (FRBJ, 553 i IRBJ, 320) :

zločin; kriminálac m. krimìnālka (FRBJ, 553) : *zločinac; legislatíva* (FRBJ, 588) : *zakonodavstvo; monogàmija* (FRBJ, 669 i IRBJ, 388) : *jednobračnost; nacionalizácija* (FRBJ, 668 i IRBJ, 402) : *podruštvljenje; obligácija* (FRBJ, 786) (IRBJ, 510) : *dužnost; pàkt* (FRBJ, 869 i IRBJ, 576) : *ugovor : dogovor; poligàmija* (FRBJ, 945 i IRBJ, 694) : *višeženstvo; poligàmist (poligàmista)* (FRBJ, 945 i IRBJ, 694) : *višeženik; prorogácija* (IRBJ, 912) : *odlaganje; ràport* (FRBJ, 1104 i IRBJ, 956) : *izvještaj; ratifikácija* (FRBJ, 1118 i IRBJ, 967) : *potvrda; ûnija* (FRBJ, 1384 i IRBJ, 1177) : *jedinstvo.*

Iz navedenih primjera termina iz oblasti administracije i prava, može se zaključiti da se uglavnom upotrebljava riječ stranog porijekla, dosta rjeđe iz bosanskoga jezika. Upotrebom bosanskih naziva za termine stranog porijekla iz oblasti administracije i prava, značenje se ne mijenja, ali je prikladnije da se upotrebljava riječ stranog porijekla ako je ustaljena. Administrativni stil je karakterističan po svojoj upotrebnoj leksici. Njime se pišu: molbe, žalbe, oglasi, izvještaji i sl. Andrijanić (2009:15) navodi osobine administrativnog stila: *ustaljena struktura, činjeničnost, objektivnost, tačnost, jasnoća, jednostavnost, logičnost, sažetost, preglednost, neobilježenost, klišeiziranost izraza.* Na primjeru termina *prorogácija* može se zaključiti da je u administrativnom stilu prihvatljivije upotrijebiti ovu riječ, a riječ *odlaganje* je upotrebljiva u svakodnevnom životu i u različitim kontekstima, dok *prorogácija* nije.

7.2. Agronomski i privredni termini

Posmatrajući termine iz oblasti agronomije i privrede, niti za jedan termin se ne može pronaći sinonim koji bi bio iz bosanskoga jezika, jer su svi termini objašnjeni i ni za jedan nije naveden prijevod u vidu jedne riječi, npr. termin *agrikultúra* (FRBJ, 7) je objašnjen na sljedeći način: “*agr. privredna grana koja se bavi obradom i iskorištavanjem zemljišta; poljoprivreda, poljodjelstvo, zemljoradnja.*”

7.3. Anatomski, farmaceutski i medicinski termini

Analizirajući termine iz oblasti anatomije, najviše ih je iz grčkog i latinskog jezika. Za skoro svaki termin bi se mogla pronaći odgovarajuća riječ iz bosanskoga jezika sa statusom termina. Na primjeru termina *ánus* će se prikazati da je, ipak moguće koristiti lekseme iz bosanskog jezika umjesto leksema iz stranih jezika. Termin *ánus* je objašnjen u Rječniku (FRBJ) kao “*anat. otvor na kraju debelog crijeva, završetak debelog crijeva; čmar, šupak*”,

(FRBJ, 23) te s tim u vezi možemo umjesto ovog termina, koji je iz latinskog jezika, koristiti termin *čmar*, koji je u *Medicinskom leksikonu* objašnjen na sljedeći način: “*anus, šupak, gužnjak*), otvor na kraju zadnjeg crijeva, smješten u dubini između obijuglutealnih regija. Anus zatvaraju dva mišića od kojih je jedan unutarnji (*musculus sphincter ani internus*), građen od glatke muskulature, leži bliže sluznici, i drugi smješten površnije, poprečnoprugasti (*musculus sphincter ani extremus*). Iznad analnog otvora, na stijenci zadnjeg crijeva, nalazi se nekoliko nabora koji u kaudalnom smjeru postaju sve viši i međusobno omeđuju udubljenja (*sinus anales*). Na kaudalnom kraju nalazi se venama bogat prsten (*zona hemorhoidalis*). S unutarnje strane anusa nalazi se sluznica, a s vanjske koža koja je tamnije pigmentirana i u muškaraca ima dlake.” (Medicinski leksikon: 1990: 158) Također, valja naglasiti da je u *Medicinskom leksikonu* termin *ánus* objašnjen kao “*čmar.*” (Medicinski leksikon 1990: 59)

Međutim, posmatrajući termine *čmar* i *anus*, može se zaključiti da je naučnom stilu prikladniji termin *anus*, jer naučni stil ne preferira markirane lekseme i izraze, dok se *čmar* upotrebljava u razgovornom jeziku, koji dopušta upotrebu vulgarizama, regionalizama i sl. Naučni stil je u potpunosti nemarkiran, dok je u razgovornom stilu moguća i upotreba ekspresivne, tabuizirane itd. leksike.

U nastavku će biti pobrojani termini stranog porijekla iz oblasti anatomije za koje postoji riječ u bosanskom jeziku: *bèšika* (FRBJ, 59): *mokraćni mjehur*; *brònh* (FRBJ, 94) : *dišnica*; *epidèrma* (FRBJ, 271) : *pousmina* : *pokožica*; *genitálĳe (genitálĳe)* (FRBJ, 309 i IRBJ, 162) : *spolovila* : *spolni organi*; *kârlica (kârlica)* (FRBJ, 491 i IRBJ, 278) : *zdjelica*; *klitoris* : *dražica*; *lârinks* (IRBJ, 338) : *grlo*; *pànkreas (pànkreās)* (FRBJ, 872 i IRBJ, 582) : *gušterača*; *plàcēnta* : *posteljica*; *skèlet (skèlet)* (FRBJ, 1201) : *kostur*; *tèstis (tèstis)* (FRBJ, 1327 i IRBJ, 1132) : *sjemenik*; *ùterus* (FRBJ, 1403) : *materica*; *vagĳna* (FRBJ, 1418 i IRBJ, 1205) : *rodnica*.

Upotreba sinonima iz bosanskog jezika za termine iz oblasti anatomije moguća je u stilovima koji nisu naučni, te se često može čuti da se npr. umjesto *lârinks* upotrebljava *grlo* i sl.

Iz oblasti farmacije bi se sljedeći termini stranog porijekla mogli upotrebljavati na bosanskome jeziku: *medikàmènt (medikamènt)* (FRBJ, 637-638 i IRBJ, 369) : *lijek* i *vakcĳna* (FRBJ, 1419) : *cjepivo*. Ostali termini stranog porijekla iz oblasti farmacije ne mogu se zamijeniti sinonimnim ekvivalentom iz bosanskog jezika.

Najviše je termina zastupljeno iz oblasti medicine, te će u nastavku biti pobrojani medicinski termini stranog porijekla sa svojim sinonimnim parovima iz bosanskoga jezika;; *anamnéza* (FRBJ, 19 i IRBJ, 9) : *historija bolesti*; *anèmiya* (FRBJ, 20 i IRBJ, 10) : *malokrvnost* : *slabokrvnost*; *angína* (FRBJ, 20 i IRBJ, 10) : *grlobolja*; *apoplèkcija* (FRBJ, 25) : *moždani udar*; *artróza* (FRBJ, 31) : *zglobobolja*; *aspirácija* (FRBJ, 32) : *uzdisanje*; *cirkumcícija* (*cirkumcízija*) (FRBJ, 114) : *obrezivanje*; *deformácija* (FRBJ, 164) : *izobličenost*;; *dèntist* (*dèntista*) *m.*, (*dèntistica* *ž.*) (FRBJ, 171 i IRBJ, 90) : *zubar*; *diftèrija* (FRBJ, 181) (IRBJ, 94) : *gušobolja*; *dijarèja* (FRBJ, 183 i IRBJ, 96) : *proljev* : *proliv*; *dislokácija* (FRBJ, 190) : *distòrzija* (FRBJ, 191) : *iščašenje*; *epilèpsija* (FRBJ, 271 i IRBJ, 140) : *padavica*; *fíbula* (IRBJ, 147) : *cjevanica*; *fraktúra* (FRBJ, 296) : *lom*; *gonorèja* (FRBJ, 325 i IRBJ, 173) : *kapavac*; *hèrnija* (FRBJ, 359 i IRBJ, 197) : *bruh* : *kíla*; *infèkcija* (FRBJ, 389 i IRBJ, 214) : *zaraza*; *izolácija* (FRBJ, 442) : *izdvojenost*; *kàrlica* (*kàrlica*) (FRBJ, 491 i IRBJ, 278) : *zdjelica*; *kataràkta* (*kataràkta*) (FRBJ, 494) : *mrena*; *koagulácija* (FRBJ, 513 i IRBJ, 291) : *zgrušavanje*; *koléra* (FRBJ, 517 i IRBJ, 295) : *kuga*; *kòntūzija* (FRBJ, 531 i IRBJ, 306) : *nagnječenje*; *pàpila/papila* (IRBJ, 583) : *bradavica*; *stomatòlog m.* (*stomatològinja ž.*) (FRBJ, 1252 i IRBJ, 1075) : *zubar*; *strūma* (FRBJ, 1259) : *gušavost*; *tonzile* (FRBJ, 1139) : *krajnici*; *tuberkulóza* (FRBJ, 1534 i IRBJ, 1152) : *sušica*; *vakcinácija* (FRBJ, 1419) : *cijepljenje*.

Dok se u drugim oblastima uvijek pokušava strana riječ zamijeniti bosanskom, u oblasti medicine to nije slučaj. “Medicinska je terminologija osnovni instrument prenošenja informacija između zdravstvenih djelatnika i bolesnika, ali između zdravstvenih djelatnika unutar same struke.” (Gjuran-Coha 2011, 5) Ova konstatacija je veoma važna, jer će medicinski radnici međusobno komunicirati svojom terminologijom, dok će u razgovoru sa svojim pacijentima, prilikom objašnjenja određenih izraza pribjeći upotrebi bosanske riječi, ako postoji. No, ni to nije uvijek praksa, jer se često, radi ublažavanja značenja određenih termina, upotrebljava riječ iz porijeklom iz latinskog jezika, te se prije upotrebljava, npr., *kancer* umjesto *rak*. Također, češće se upotrebljavaju riječi latinskog i grčkog porijekla, a to je, kako Gjuran-Coha (2011) objašnjava, zbog toga što ta dva jezika čine temelj evropskog jezika i lahko se uklapaju u sve jezike, dok bi se, sa druge strane, domaće riječi imale prednost zbog lakše tvorbe i jasnoće. Također, može se kazati da se u medicinskoj terminologiji, ipak, prednost daje stranoj riječi, jer su nekada riječi iz bosanskog jezika duže, a u terminologiji je važna *kratkoća*. Iz tog razloga, medicinski stručnjaci će upotrijebiti termin

apoplèkcija (FRBJ, 25) a ne *moždani udar*, što je sintagma koju će upotrijebiti osobe koje ne poznaju medicinsku terminologiju.

7.4. Arheološki i historijski termini

Kada govorimo o terminima iz oblasti arheologije, njih je veoma mali broj zastupljen u korpusu, te se i ne mogu naći sinonimni nazivi za njih. Ti termini su uglavnom opisani detaljnije, a ne samo jednom riječu: *neopìtek* (IRBJ, 452) je fosil majmun iz tercijera.

U okviru oblasti historije postoje termini pronađeni u korpusu koji su stranog porijekla i koji imaju svoje sinonimne parove, a to su: *agrèsija* (IRBJ, 3) : *napad*; *aristokrátija* (*aristokrácija*) (FRBJ, 29) : *velikaši*; *dècima* (FRBJ, 163) : *desetina*; *dùel* (FRBJ, 238 i IRBJ, 124) : *dvoboj*; *èdikt* (FRBJ, 258 i IRBJ, 132) : *objava*; *guvèrnēr* (FRBJ, 348 i IRBJ, 188) : *namjesnik*; *miràkul* (FRBJ, 654 i IRBJ, 379) : *prikazanje*. Međutim, češće se upotrebljava *aristokrátija*, *agrèsija*, *èdikt*, *guvèrnēr* i *miràkul* kada su u pitanju strane riječi, a kada su u pitanju iz bosanskog jezika, onda se upotrebljavaju češće: *desetina* i *dvoboj*.

7.5. Termini iz oblasti arhitekture i građevinarstva

Za termine stranog porijekla iz oblasti arhitekture i građevine nemoguće je pronaći sinonimni par u bosanskom jeziku, jer u tom slučaju bi se izgubilo stvarno značenje, te se više ne bi govorilo o terminima koji upućuju na građevinarstvo ili arhitekturu nego o uobičajenim riječima koje se svakodnevno upotrebljavaju ne vezujući se za te oblasti. Primjer: *mànsārda* (FRBJ, 628) jeste *potkrovlje*, ali *potkrovlje* može da ima svaki stambeni objekt, dok *mànsārda* označava vrstu prelomljenog krova čiji je donji dio gotovo okomit (FRBJ) i čiji se prostor koristi kao atelje, dok bi *potkrovlje* predstavljalo svaki prostor ispod krova. Dakle, upotrebom sinonima *potkrovlje* gubi se pravo značenje.

7.6. Astronomski termini

Iz oblasti astronomije će biti navedeni sinonimni parnjaci koji su stranog porijekla i koji se mogu zamijeniti domaćom riječju: *asteròid* (FRBJ, 32) : *mala planeta*; *astronòmija* (FRBJ, 32 i IRBJ, 17) : *zvjezdnoznanstvo*; *galàksija* (IRBJ, 15) : *sazviježđe*; *kòsmos* (*kòsmos*, *kòzmos*) (FRBJ, 539 i IRBJ, 312) : *svemir*; *opservàtōrīj* (*opervàtorija* ž.) (FRBJ, 834) (IRBJ, 548) : *zvjezdarnica*.

Kada su u pitanju astronomski termini, neki od njih su markirani u bosanskome jeziku, kao, npr., *zvjezdoznanstvo*, koje je prihvaćenije u hrvatskom jeziku. Stoga, u bosanskome jeziku se prihvaća i upotrebljava *astronòmija*. Također, češće se upotrebljava termin *asteròid*, dok bi upotrebom sintagme *mala planeta*, došlo do problema u komunikaciji, jer male planete mogu biti “*patuljasti planeti, asteroidi, trojanci, kentauri, objekti Kuiperovog pojasa i ostali trans-neptunski objekti.*” (Unusual Minor Planets (minorplanetcenter.net) Stranici pristupljeno: 28. 9. 2021. godine)

7.7. Bankarski, ekonomski i finansijski termini

Kada je riječ o terminima iz oblasti bankarstva, u primjeru termina *konvèrzija* (FRBJ, 532 i IRBJ, 307) dolazi do problema, jer se ovaj termin koristi i u religiji, lingvistici kao i bankarstvu, te treba voditi računa o kontekstu u svakom slučaju, bilo da se upotrebljava *konvèrzija* ili sinonim *zamjena*.

Termini iz oblasti ekonomije, koji su stranog porijekla i mogu se zamijeniti domaćom riječju: *akontácija* (FRBJ, 10 i IRBJ, 4) : *àvans* (FRBJ, 38 i IRBJ, 20) : *predujam*; *biznis* (IRBJ, 37) : *posao*; *bonifikácija* (IRBJ, 45) : *naknada* : *odšteta*; *certifikāt* (FRBJ, 108), *certifikat/sertifikat* (IRBJ, 60) : *obaveznica*; *děficit* (FRBJ, 164 i IRBJ, 86) : *manjak*; *děpozit* (FRBJ, 172), *děpozit/děpozit* (IRBJ, 90) : *ulog* : *polog*; *hegèmōn* (IRBJ, 195) : *prevlast*; *hegemonija* (FRBJ, 357 i FRBJ, 195): *prevlast*; *hòlding* (FRBJ, 367 i IRBJ, 201) : *preduzeće*; *kljijent* (*kljijentkinja, kljijentica ž.*) (FRBJ, 506—507 i IRBJ, 288) : *kupac*; *koncèsija* (FRBJ, 527 i IRBJ, 301) : *povlastica*; *kònto* (*kònto*) (FRBJ, 530) : *knjigovodstveni račun*; *màrža* (FRBJ, 630) : *dobitak* : *zarada*; *žirant m.*(*žirantica ž.*) (FRBJ, 1542 i IRBJ, 1308) : *jamac*.

Ipak, ekonomisti češće upotrebljavaju termine iz stranog jezika. Rijetko kada će se čuti riječ iz bosanskoga jezika, čak i u komunikaciji sa svojim kljijentima.

Kod pronađenih termina iz oblasti finansija iz korpusa nema nijedan termin koji je stranog porijekla, a mogao bi se zamijeniti domaćom riječju.

7.8. Termini iz oblasti biologije, antropologije, botanike, fiziologije i zoologije

U nastavku će biti pobrojani termini iz oblasti biologije pronađeni u korpusu i koji se mogu zamijeniti sinonimnim parom iz bosanskog jezika: *aglutinácija* (FRBJ, 7) :

sljepljivanje; determinacija (FRBJ, 177 i IRBJ, 93) : *određivanje; dimorfija* (IRBJ, 97) : *dvoobličnost; embrío* (*embrion, embrèon*) (FRBJ, 268 i IRBJ, 138) : *zametak; epitel* (FRBJ, 271) : *pokožica; parazit* (FRBJ, 877 i IRBJ, 590) : *nametnik; redukcija* (FRBJ, 1138) : *pojednostavljenje; regeneracija* (FRBJ, 1139) : *obnavljanje; reprodukcija* (FRBJ, 1144 i IRBJ, 989) : *razmnožavanje; restitucija* (*restitucija*) (FRBJ, 1145 i IRBJ, 990) : *obnova; segmentacija* (FRBJ, 1182 i IRBJ, 1022) : *taloženje; sèks* (FRBJ, 1184) : *spol; varijetèt* (FRBJ, 1422) : *podvrsta : podtip*.

Termin *sèks* je stranog porijekla i markiran je, te bi prikladnija bila upotreba bosanskog naziva *spol* sa ciljem izbjegavanja markiranosti.

Svi termini iz antropologije stranog porijekla, kojih nema mnogo u rječnicima bosanskog jezika, se tako i upotrebljavaju. A neki od njih su: *etnogenèza* (*etnogèneza*) (FRBJ, 275); *negrito* (IRBJ, 441). Ovi termini, npr. *negrito*, je definiraju se na sljedeći način: “antrop. prastanovnik Filipina i Malajskog poluotoka; pripadnik crne rase i srodnih tipova karakterističnog niskog rasta.” (IRBJ, 441)

Kada govorimo o terminima iz botanike, sljedeće se lekseme iz stranog jezika mogu zamijeniti domaćim: *embrío* (*embrion, embrèon*) (FRBJ, 268 i IRBJ, 138) : *zametak; hidrofiti* (FRBJ, 360) : *vodene biljke; metamorfóza* (FRBJ, 646) : *preobražaj; peronospóra/peronòspora* (IRBJ, 613) : *plamenjača; sistemàtika* (FRBJ, 1196 i IRBJ, 1032) : *razvrstavanje; vegetacija* (FRBJ, 1425 i IRBJ, 1210) : *rastinje*.

U nastavku će biti navedeni termini iz oblasti fiziologije pronađeni u korpusu, zajedno sa sinonimnim parovima iz bosanskog jezika: *àntitijèlo* (FRBJ, 23) : *protivtijelo* (*protutijelo*); *gravídnōst* (FRBJ, 335) : *trudnoća; inspiracija* (FRBJ, 392) : *uzdisaj; koagulacija* (FRBJ, 513 i IRBJ, 291) : *zgrušavanje; kontràkcija* (FRBJ, 531) : *stezanje; libido* (FRBJ, 592) : *požuda; mutacija* (FRBJ, 683 i IRBJ, 398) : *promjena; pùls* (FRBJ, 1092 i IRBJ, 943) : *bilo; sekrécija/ sèkrècija* (IRBJ, 1023) : *izlučivanje; sèkrèt* (FRBJ, 1183 i IRBJ, 1023) : *izlučevina; sènzor* (FRBJ, 1186) : *osjetilo; rèptīl* (FRBJ, 1144 i IRBJ, 990) : *gmizavci; sistemàtika* (FRBJ, 1196 i IRBJ, 1032) : *razvrstavanje; zoofàgija* (FRBJ, 1529) : *mesožderstvo*.

Fiziološki termini su uglavnom stranog porijekla, ali se mogu čuti i: *bilo, zgrušavanje, izlučivanje, osjetilo, gmizavci* i tako dalje. Kada je u pitanju termin *kontràkcija*, češće se

upotrebljava on nego riječ *grčenje*, naročito u medicinskom kontekstu: *kontrakcija mišića* ili *kontrakcije prilikom poroda*.

7.9. Diplomatski, ideološki i politički termini

U nastavku će biti prikazani termini iz oblasti diplomatike koji imaju sinonimne parove u bosanskome jeziku: *agrèman* (FRBJ, 7 i IRBJ, 3) : *pristanak*; *dètant* (FRBJ, 176) : *smirenje*; *ekselèncija* (FRBJ, 262) : *preuzvišenost* i *mìsija* (*mîsija*) (FRBJ, 656 i IRBJ, 380) : *poziv* : *poslanje*.

Iz oblasti ideologije se izdvajaju sljedeći termini stranog porijekla, a koji bi se mogli zamijeniti leksemama iz bosanskoga jezika: *pacifist* (*pacifista*) *m.*, (*pacifistkinja* *pacifistica* *ž.*) (FRBJ, 866 i IRBJ, 572) : *mirotvorka*; *pacifizam* (FRBJ, 866 i IRBJ, 572) : *miroljublje*.

Dosta su brojni termini iz oblasti politike. U nastavku će biti naveden popis termina koji su pronađeni u korpusu i vode porijeklo iz stranih jezika sa svojim sinonimnim parovima iz bosanskog jezika: *agrèsija* (IRBJ, 3) : *napad*; *alijànsa* (FRBJ, 14 i IRBJ, 6) : *savez*; *anàrhija* (FRBJ, 19 i IRBJ, 10) : *bezvlašće*; *apsolutizam* (FRBJ, 26 i IRBJ, 12); *autàrhija* (FRBJ, 35 i IRBJ, 19); *autokràtija* (*autokràcija*) (FRBJ, 36) : *samovlada*; *autòkrat* (*autòkrata*) *m.* (*autòkratkinja*) (FRBJ, 36) : *samovladar*; *àzīl* (FRBJ, 39 i IRBJ, 21) : *utočište*; *delegàcija* (FRBJ, 168 i IRBJ, 88) : *izaslanstvo*; *delègāt m.* (*delegàtkinja ž.*) (FRBJ, 168) : *izaslanik*; *deportàcija* (FRBJ, 172) : *izgon* : *raseljenje* : *progon*; *direktiva* (FRBJ, 188 i IRBJ, 99) : *uputa*; *frònt*, *frònta* (FRBJ, 299 i IRBJ, 154) : *savez*; *ègzīl* (FRBJ, 258 i IRBJ, 134) : *progonstvo* : *izgnanstvo*; *emigrant* (*emigrànt*) *m.*, (*emigrantica*, *emigrantkinja ž.*) (FRBJ, 269 i IRBJ, 141) : *iseljenik*; *evakuàcija* (IRBJ, 141) : *izmještanje*; *klàsa* (FRBJ, 504) : *stalež*; *konsènzus* (FRBJ, 529 i IRBJ, 304) : *sporazum*; *konvèncija* (*konvèncija*) (FRBJ, 531 i IRBJ, 306) : *ugovor*; *legislàcija* (FRBJ, 591) : *zakonodavstvo*; *liberalizam* (FRBJ, 591 i IRBJ, 343) : *slobodoumnost*; *líder* (FRBJ, 593 i IRBJ, 344) : *vođa*; *pacifist* (*pacifista m.*), *pacifistkinja* *pacifistica ž.*) (FRBJ, 866 i IRBJ, 572) : *mirotvorka*; *pacifizam* (FRBJ, 866 i IRBJ, 572) : *miroljublje*; *provìncija* (FRBJ, 1083 i IRBJ, 927) : *pokrajina*; *règent* (IRBJ, 984) : *namjesnik*; *sàmit* (IRBJ, 1013) : *sastanak*; *secèsija* (FRBJ, 1181 i IRBJ, 1021) : *otcjepljenje*; *tirànija* (FRBJ, 1332 i IRBJ, 1134) : *okrutnost* : *svirepost*.

Sve češće se mogu čuti termini stranog porijekla, u govoru političara, pravnika i diplomata. Razlog je općeprihvaćenost riječi iz stranog jezika i rasprostranjenost latinskog i

grčkog jezika u terminologiji. Već je i objašnjena leksika koja se upotrebljava u administrativnom stilu, koji je karakterističan i za oblasti: diplomatija, ideologija i politika, stoga se upotrebom termina na stranim jezicima daje na važnosti i uzvišenosti onome o čemu se govori. Npr., kaže li se *utočište* umjesto *āzil*, manje se misli na “pravo na utočište koje jedna država na svojoj teritoriji ili u svome diplomatskom predstavništvu daje političkim bjezguncima iz druge države” (FRBJ, 39), nego se više misli na bilo kakvo sklonište: *sklonište od kiše* i slično, te se gubi pravno i političko značenje.

7.10. Elektrotehnički i fizički termini

Analizirajući termine iz oblasti elektrotehnike, pronađene u korpusu, ne može se naći sinonimni par ni za jedan od termina, no drukčija je situacija kod termina iz oblasti fizike te će u nastavku biti navedeni ti termini zajedno sa svojim sinonimnim parovima: *ādhēzija* (FRBJ, 3) : *prianjanje*; *akcelerācija* (FRBJ, 9) : *ubrzanje*; *apsōrpcija* (FRBJ, 26) : *upijanje*; *dispērzija* (FRBJ, 191 i IRBJ, 101) : *raspršivanje*; *divergēncija* (FRBJ, 192 i IRBJ, 102) : *raspršenost*; *ēfekt (ēfekāt)* (FRBJ, 258) : *učinak*; *emīsija* (FRBJ, 269 i IRBJ, 139) : *odašiljanje*; *flēksija* (FRBJ, 291) : *savijanje*; *fluorescēncija* (FRBJ, 292 i IRBJ, 151) : *svjetlucanje*; *fōkus* (FRBJ, 293) : *žarište*; *filter (filter)* (FRBJ, 289) : *prokapnik*; *gravitācija* (FRBJ, 335 i IRBJ, 178) : *teža*; *komutācija* (FRBJ, 525 i IRBJ, 301) : *zamjena*; *lōngituda* (IRBJ, 350) : *dužina*; *mātērija* (FRBJ, 634 i IRBJ, 367) : *građa*; *metrolōgija* (FRBJ, 648) : *mjeriteljstvo*; *monōkl* (IRBJ, 389) : *jednogled*; *nūkleus* (FRBJ, 778 i IRBJ, 501) : *jezgro*; *okūlār* (IRBJ, 535) : *objektiv*; *reflēksija* (FRBJ, 1138 i IRBJ, 984) : *odsjaj*; *reperkūsija (reperkūsija)* (FRBJ, 1142) : *odbijanje* : *odbacivanje*; *tālās* (FRBJ, 1315) : *val*.

Upotrebom riječi iz bosanskog jezika u oblasti fizike ne narušava se njihov status termina, pa će se često čuti prije termin na bosanskom jeziku nego onaj stranog porijekla. To je karakteristično za objašnjavanje ovih termina u školama, dok se stručnjaci ovih oblasti više koriste stranim izrazima.

7.11. Termini iz oblasti fonetike, filologije, gramatike i lingvistike

U korpusu nije pronađeno mnogo termina iz oblasti fonetike, te je većina, uglavnom, stranog porijekla: *bilabijāl* (FRBJ, 66 i IRBJ, 35) : *dvousnenik*; *diftong* (FRBJ, 181 i IRBJ, 94) : *dvoglasnik*; *fōn* (FRBJ, 293) : *glas*; *hijāt* (FRBJ, 361) : *zijek*; *konsōnant (konsonānt)* (FRBJ, 529) : *suglasnik*; *labijāl* (FRBJ, 579 i IRBJ, 335) : *usnenik*; *nāzāl* (FRBJ, 733 i IRBJ,

432) : *nosnik*; *poluvòkāl* (FRBJ, 950 i IRBJ, 704) : *poluglas*; *spìrant* (FRBJ, 1231 i IRBJ, 1057) : *strujnik*; *vèlār* (FRBJ, 1426 i IRBJ, 1210) : *zadnjonepčanik* : *mehkonepčanik*; *vòkāl* (FRBJ, 1449 i IRBJ, 1227) : *samoglasnik*.

Većina navedenih sinonimnih ekvivalenata je markirana i češće se upotrebljavaju u hrvatskom jeziku, ali se i u bosanskom čuje: *glas*, *zijek*, *suglasnik*, *poluglas* i *samoglasnik*.

Upotrebom riječi na bosanskom jeziku iz oblasti fonetike neće doći do narušavanja njihova statusa termina. Prilikom obrade određenih lekcija u osnovnim i srednjim školama navode se uporedo riječi stranog i domaćeg porijekla, s tim što se uvijek naglašava da je frekventnija upotreba riječi stranog porijekla. Dakle, prije će se upotrijebiti *nàzāl* nego *nosnik*, ali se termin stranog porijekla objašnjava bosanskim radi lakšeg razumijevanja. Također, i u naučnim tekstovima će se naći prije: *labijāl*, a ne *usnenik*, *spìrant* a ne *strujnik* i tako dalje.

Kada je riječ o terminima iz oblasti gramatike, mogu se pronaći sinonimni parovi terminima stranog porijekla, te će oni biti pobrojani u nastavku: *àdjektīv* (FRBJ, 2) : *pridjev*; *àdverb* (FRBJ, 4) : *prilog*; *deklinácija* (FRBJ, 167 i IRBJ, 87) : *sklonidba*; *dèminutīv* (FRBJ, 169 i IRBJ, 89) : *umanjenica*; *disimilácija* (FRBJ, 189 i IRBJ, 100); *fôrma* (FRBJ, 294 i IRBJ, 151) : *oblik*; *gradácija* (FRBJ, 331 i IRBJ, 177) : *stepenovanje*; *ìnterfiks* (FRBJ, 394) : *spojnik*; *invèrzija* (FRBJ, 397 i IRBJ, 220) : *premetanje*; *klàuza* (FRBJ, 494) : *surečenica*; *kongruèncija* (*kongruèncija*) (FRBJ, 528) : *sročnost*; *konjugácija* (FRBJ, 528) : *sprezanje*; *kòpula* (FRBJ, 535) : *spona*; *mònofitōng* (IRBJ, 388) : *jednoglasnik*; *nàzāl* (FRBJ, 733 i IRBJ, 432) : *nosnik*; *nèutrum* (IRBJ, 480) : *nijedno*; *nôrma* (IRBK, 495) : *pravilo*; *numeràlija* (IRBJ, 501); *palàtāl* (FRBJ, 869 i IRBJ, 577) : *prednjonepčanik*; *palatalizácija* (FRBJ, 869 i IRBJ, 577) : *umekšanost*; *partikula* (FRBJ, 880 i IRBJ, 594) : *čestica*; *sìngulār* (FRBJ, 1193 i IRBJ, 1030) : *jednina*; *spìrant* (FRBJ, 1231 i IRBJ, 1057) : *strujnik*; *vèlār* (FRBJ, 1426 i IRBJ, 1210) : *zadnjonepčanik* : *mehkonepčanik*; *tèrmīn* (FRBJ, 1326 i IRBJ, 1131) : *naziv*; *vòkāl* (FRBJ, 1449 i IRBJ, 1227) : *samoglasnik*.

Kao i termini iz oblasti fonetike, i lingvistički se termini u školama navode po sistemu: *riječ iz bosanskog jezika* / *riječ stranog porijekla*, s tim što se češće upotrebljava riječ stranog porijekla nego bosanska: *surečenice* / *klauze* (Hadžihrustić, 2011: 73). Iako se prvo navodi bosanska riječ, uvijek se upotrebljava riječ stranog porijekla, a bosanskom se definira riječ stranog porijekla.

Kada govorimo o terminima iz oblasti lingvistike postoje termini koji su stranog porijekla i koji imaju svoj sinonimni par iz bosanskoga jezika: *àfiks* (FRBJ, 5) : *nastavak*; *àkcent* (*àkcentat*) (FRBJ, 9 i IRBJ, 3) : *naglasak*; *alternàcija* (FRBJ, 14 i IRBJ, 7) : *izmjenjivanje*; *analiza* (FRBJ, 19 i IRBJ, 9) : *rašćlanjivanje*; *asimilàcija* (FRBJ, 31 i IRBJ, 16) : *jednaćenje*; *àugmentatīv* (*àugmentatīv*) (FRBJ, 34 i IRBJ, 18) : *uvećanica*; *bilingvizam* (FRBJ, 66 i IRBJ, 35) : *dvojezičnost*; *derivàcija* (FRBJ, 173 i IRBJ, 91) : *izvođenje*; *determinàcija* (FRBJ, 177 i IRBJ, 93) : *određivanje*; *dijàlekt* (*dijàlekat*) (FRBJ, 182 i IRBJ, 96) : *narječje*; *distibùcija* (*distribùcija*) (FRBJ, 192) : *razdioba*; *enklitika* (FRBJ, 270) : *naglašnica*; *gràfēm m.*, (*grafěma ž.*) (FRBJ, 332 i IRBJ, 178) : *slovo*; *kontràkcija* (FRBJ, 531) : *stapanje*; *konvèrzija* (FRBJ, 532 i IRBJ, 307) : *pretvaranje* : *preobrazba*; *koordinàcija* (FRBJ, 534) : *nezavisnost*; *kòrpus* (FRBJ, 538 i IRBJ, 310) : *izvori*; *lingvist* (*lingvista*) *m.* (*lingvistica ž.*) (FRBJ, 596 i IRBJ, 346) : *jezikoslovac*; *lingvistika* (FRBJ, 596 i IRBJ, 346) : *jezikoslovlje*; *ortoèpija* (FRBJ, 839 i IRBJ, 554) : *pravogovor*; *ortogràfija* (FRBJ, 839 i IRBJ, 554) : *pravopis*; *polisèmija* (FRBJ, 945 i IRBJ, 695) : *višeznačnost*; *poluvòkāl* (FRBJ, 950 i IRBJ, 704) : *poluglas*; *semiòtika* (FRBJ, 1185) : *znakoslovlje*; *sinònīm* (FRBJ, 1193) : *istoznačnost*; *sinònīm* (IRBJ, 1030) : *istoznačnica*; *terminològija* (FRBJ, 1326 i IRBJ, 1131) : *nazivlje*.

U ovoj grupi termina, interesantan je termin *kontràkcija*, za koji bi primjerenija bila upotreba bosanskoga naziva *stapanje*. Kao što je već rečeno, prilikom objašnjavanja termina iz oblasti fiziologije, gdje se ovaj termin odnosi na *kontràkcije mišića*, *prilikom poroda* i gdje se češće upotrebljava *kontràkcija*, u slučaju kada se ovaj termin svrstava među lingvističke, primjerenija je upotreba *stapanje*, da bi se izbjegla *sinonimnost*. Kada su u pitanju ostali termini, češća je upotreba termina stranog porijekla.

Najzad, za termine iz lingvistike, fonetike i gramatike može se kazati da je rijetkost da se pribjegava stalnoj upotrebi riječi slavenskoga porijekla, jer je jezičkom purizmu, djelatnosti čišćenja jezika od internacionalizama i posuđenica, podložniji hrvatski jezik u odnosu na bosanski jezik.

7.12. Termini iz oblasti filmografije, fotografije, likovne umjetnosti i umjetnosti

Kada su u pitanju termini iz oblasti filmografije, mogu se koristiti sljedeći sinonimni parovi iz bosanskoga jezika: *eskerijer* (FRBJ, 264) : *spoljašnost*, *gég* (*gèg*) (FRBJ, 308 i

IRBJ, 161) : *šala; interijēr* (FRBJ, 394) : *unutrašnjost; intriga* (FRBJ, 396 i IRBJ, 219) : *spletka; titl* (FRBJ, 1332) : *prijevod*.

Iz oblasti fotografije u korpusu je pronađeno samo osam termina za koje je nemoguće pronaći sinonimne parove iz bosanskoga jezika.

U oblasti likovne umjetnosti sljedeći su sinonimni parovi iz bosanskoga jezika terminima stranog porijekla: *akvarel (akvarēl)* (FRBJ, 12 i IRBJ, 5): *vodena boja; bīsta* (IRBJ, 36) : *poprsje; fōrma* (FRBJ, 294 i IRBJ, 151) : *oblik; interijēr* (FRBJ, 394) : *unutrašnjost; skūlptor m. (skūlptorica ž.)* (FRBJ, 1206) : *vajar; pèjzaž* (FRBJ, 888 i IRBJ, 606) : *krajolik*.

Kada su u pitanju termini iz oblasti umjetnosti, uglavnom su objašnjene epohe, pokreti i njihove pristalice, načini rada na nekome djelu, te je teško pronaći sinonime za takve termine. No, ipak postoji nekoliko termina iz ove oblasti koji su stranog porijekla, a za koje postoje sinonimi u bosanskome jeziku: *dèkōr* (FRBJ, 167 i IRBJ, 88) : *ukrašavanje; dekorácija* (FRBJ, 167 i IRBJ, 88) : *ukrašavanje; eskprèsija* (FRBJ, 264) : *izraz; mànr* (FRBJ, 528 i IRBJ, 364) : *način; mòtīv* (FRBJ, 672) : *šara; natūra* (IRBJ, 429) : *priroda; skūlptor m. (skūlptorica ž.)* (FRBJ, 1206) : *kipar : vajar; skluptúra* (FRBJ, 1206 i IRBJ, 1039) : *kip; žànr (žànr)* (FRBJ, 1537) : *rod*.

U prilogu se može vidjeti da je u korpusu pronađeno dosta termina iz navedenih oblasti. Većina je stranog porijekla, te se uglavnom prednost daje stranim izrazima u odnosu na domaće.

7.13. Filozofski i logički termini

Kada govorimo o terminima iz oblasti filozofije i logike, sljedeći termini se mogu zamijeniti sinonimnim parovima iz bosanskoga jezika: *aksiōm* (FRBJ, 10 i IRBJ, 4) : *tvrdnja; dōgma/dōgma* (IRBJ, 108) : *uvjerenje; filàntrop* (IRBJ, 148) : *čovjekoljubac; filantropija* (FRBJ, 287) : *čovjekoljublje; prìncīp* (FRBJ, 1044) : *načelo*.

Dosta su brojni termini iz filozofije, ali samo za neke bi se mogli upotrebljavati ekvivalenti iz bosanskog jezika, no češće će se čuti termin porijeklom iz stranog jezika.

7.14. Geografski termini

U oblasti geografije sljedeći se termini iz stranoga jezika mogu zamijeniti sinonimnim iz bosanskoga jezika: *àda* (IRBJ, 1) : *otok*; *àrea/aréa* (IRBJ, 14) : *područje*; *arhipèlāg* (FRBJ, 28 i IRBJ, 14) : *otočje*; *èkvātor* (FRBJ, 265 i IRBJ, 137) : *polutnik* : *polutar*; *ekvinocij* (IRBJ, 137) : *ravnodnevnicā*; *geogrāfija* (FRBJ, 309 i IRBJ, 162) : *zemljopis*; *glèčer* (FRBJ, 317 i IRBJ, 166) : *lednik* : *ledenjak*; *horizont (horizònt)* (FRBJ, 368 i IRBJ, 201) : *vidik*; *kānjōn* (FRBJ, 487) : *klisura*; *meridijān* (FRBJ, 643 i IRBJ, 372) : *podnevnik*; *mòreuz/morèuz* (FRBJ, 671 i IRBJ, 390) : *tjesnac*.

Geografski termini stranog porijekla se, kao i lingvistički, mogu objasniti bosanskim riječima, pa bi se *meridijān* mogao definirati jednom riječju kao *podnevnik*. Međutim, *zemljopis* je dosta puristički i markiran, te se u bosanskome jeziku upotrebljava termin *geogrāfija*, dok se *zemljopis* pripisuje hrvatskome jeziku.

7.15. Geološki termini

Kada je riječ o terminima iz oblasti geologije, sljedeći termini iz stranog jezika se mogu zamijeniti sinonimima iz bosanskoga jezika: *aglomerācija* (FRBJ, 7) : *nakupljanje*; *àlhuvj* (IRBJ, 7) : *poplava*; *dezintegrācija* (FRBJ, 179) : *razgradnja* : *raspad*; *erupcija* (FRBJ, 273 i IRBJ, 140) : *prodor*; *glacijācija* (IRBJ, 164) : *zaleđivanje*; *húmus* (FRBJ, 374) : *crnica*; *kontaminācija* (FRBJ, 530 i IRBJ, 305) : *zagađenje*; *nivelācija* (IRBJ, 490) : *poravnanje*; *plàtfōrma* (FRBJ, 907) : *ploča*; *sediment (sedimènt)* (FRBJ, 1182) : *naslaga*.

Iz navedene skupine termina iz oblasti geologije, karakterističan je i veoma upitan sinonimni ekvivalent *prodor* za riječ *erupcija*. Kada se kaže *erupcija*, to odmah ukazuje na *vulkansku erupciju*, a *prodor* i ne, jer *prodor* može da se upotrebljava u kontekstu vojnog termina, *prodor vojske* i sl.

7.16. Hemijski termini

Termini iz oblasti hemije, a koji su stranog porijekla, imaju sinonimne parove iz bosanskoga jezika: *aditīv* (FRBJ, 3) : *dodatak*; *aglomerācija* (FRBJ, 7) : *okrupnjivanje*; *analiza* (FRBJ, 19 i IRBJ, 9) : *rašćlanjivanje*; *apsòrpcija* (FRBJ, 26) : *upijanje*; *fermentācija* (FRBJ, 285) : *vrenje*; *fruktōza* (IRBJ, 154) : *voćni šećer*; *kàrbōn* (FRBJ, 490) : *ugljenik*; *kondenzācija* (FRBJ, 527 i IRBJ, 302) : *zbijanje*; *krèč* (FRBJ, 549 i IRBJ, 316); *krèčnjāk*

(FRBJ, 549 i IRBJ, 318) : *vapnenac*; *mèsing* (FRBJ, 645 i IRBJ, 373) : *mjed*; *nìtrogeni(ij)* (IRBJ, 490) : *dušik*; *minèrāl* (FRBJ, 652 i IRBJ, 377) : *ruda*; *oksidácija* (IRBJ, 534) : *izgaranje*; *òksigēn* (IRBJ, 534) : *kisik*; *segmentácija* (FRBJ, 1182 i IRBJ, 1022) : *taloženje*; *tòksīn* (IRBJ, 1138) : *otrov*.

Kada je riječ o hemijskim terminima, češća je upotreba termina stranog porijekla. Čak je općeprihvaćena upotreba termina *analiza* i u drugim oblastima: *književnosti*, *matematici*, *lingvistici*, *književnosti* i *sportu*. Naravno, neki sinonimni ekvivalenti su upitni: kao *zbijanje* za *kondenzácija*, gdje će se uvijek čuti *kondenzácija*. Također, bosanske riječi se upotrebljavaju kada se želi objasniti strana riječ, pogotovo mlađim uzrastima đaka. Pored toga, termini stranog porijekla se češće upotrebljavaju u naučnom stilu, dok razgovorni preferira sinonimni ekvivalent iz bosanskog jezika.

7.17. Informatički termini

U korpusu, od pronađenih četrdeset i tri termina iz oblasti informatike, za sljedeće termine stranog porijekla mogu se pronaći sinonimi iz bosanskog jezika: *informácija* (FRBJ, 389) : *obavijest*; *kùrsor* (FRBJ, 572) : *pokazivač*; *mèni* (FRBJ, 643) : *izbornik*; *nètvork* (*network*) (IRBJ, 474) : *mreža*.

Posebno je interesantna informatika, u kojoj prevladavaju anglicizmi i kojima se daje prednost. Kada se kaže *kùrsor*, misli se na znak koji trepti na monitoru (FRBJ), dok pokazivač može biti i predmet kojim se pokazuje nešto na ploči, karti ili nekoj drugoj površini.

7.18. Književni i pozorišni termini

Termini stranog porijekla pronađeni u korpusu, iz oblasti književnosti imaju svoje sinonimne parove u bosanskome jeziku, a to su: *ànagram* (*anàgram*) (FRBJ, 13 i IRBJ, 6) : *premetaljka*; *cezúra* (FRBJ, 108 i IRBJ, 60) : *predah*; *dècima* (FRBJ, 163) : *destina*; *deskripcija* (FRBJ, 175) : *opisivanje*; *distih* (FRBJ, 191) : *dvostih*; *ekspozícija* (*ekspozîcija*) (FRBJ, 264 i IRBJ, 136) : *uvod*; *epilog* (FRBJ, 271) : *završetak*; *fôrma* (FRBJ, 294 i IRBJ, 151) : *oblik*; *gradácija* (FRBJ, 331) (IRBJ, 177) : *postepenost*; *hipèrbola* (FRBJ, 363 i IRBJ, 198) : *preuveličavanje*; *interpretácija* (FRBJ, 395 i IRBJ, 218) : *prikazivanje*; *intriĝa* (FRBJ, 396 i IRBJ, 219) : *spletka*; *kònflikt* (FRBJ, 528) : *sukob*; *miràkul* (*miràkula*) (FRBJ, 654 i IRBJ, 379) : *prikazanje*; *mòto* (FRBJ, 642) : *misao*; *narácija* (FRBJ, 718 i IRBJ, 420) :

pripovijedenja : *pričanje*; *rîma* (*rîma*) (FRBJ, 1151 i IRBJ, 996) : *srok*; *strófa* (FRBJ, 1258 i IRBJ, 1079) : *kitica*.

Kod književnih termina važi isto kao i kod većine, uvijek se navodi *termin stranog porijekla* a zatim *bosanska riječ* u udžbenicima i priručnicima za osnovne i srednje škole: *deskripcija* / *opisivanje* (Hadžihrustić 2011: 142), *narácija* / *pričanje* (Hadžihrustić 2011: 138).

Kada je riječ o terminima koji su u korpusu označavani da pripadaju pozorišnoj umjetnosti, sljedeći termini stranog porijekla se mogu zamijeniti leksemama iz bosanskog jezika: *àktōvka* (FRBJ, 10 i IRBJ, 5) : *jednočinka*; *animácija* (FRBJ, 21) : *pokretanje*; *bîna* (FRBJ, 67) : *pozornica*; *dekorácija* (FRBJ, 167 i IRBJ, 88) : *uređivanje*; *gég* (*gëg*) (FRBJ, 308 i IRBJ, 161) : *šala*.

Podjednako se upotrebljavaju termini stranog i slavenskog porijekla u oblasti pozorišne umjetnosti, mada se *kònflikt* više upotrebljava u kontekstu *verbalni konflikt*.

7.19. Matematički termini

Kada su u pitanju termini iz matematike, sljedeći termini stranog porijekla pronađeni u korpusu mogu se zamijeniti sinonimima iz bosanskog jezika: *cèntar* (FRBJ, 105–106 i IRBJ, 59) : *središte*; *cilîndar* (FRBJ, 110 i IRBJ, 61) : *valjak*; *dijàmetar* (FRBJ, 183 i IRBJ, 96) : *promjer* : *prečnik*; *divîdend* (IRBJ, 102) : *djeljenik*; *divîzor* (IRBJ, 102) : *djelitelj*; *kòma²* (FRBJ, 520) : *zarež*; *kvìcijent* (*kvocijènt*) (FRBJ, 577 i IRBJ, 334) : *količnik*; *normála* (FRBJ, 773 i IRBJ, 495) : *okomica*; *númera* (IRBJ, 501) : *broj*; *òktogōn* (IRBJ, 535) : *osmougao*; *permutácija* (IRBJ, 612) : *zamjena*; *polìgōn* (FRBJ, 945 i IRBJ, 694) : *mnogougao*; *râdijus* (FRBJ, 1100) : *prečnik*; *sùma* (FRBJ, 1266 i IRBJ, 1088) : *zbir*; *sègment* (FRBJ, 1183) : *odsječak*; *sèktor* (FRBJ, 1184) : *isječak*; *sféra* (FRBJ, 1188) : *lopta*; *spirála* (FRBJ, 1231 i IRBJ, 1057) : *zavojnica*; *tangènta* (*tangènta*) (FRBJ, 1317 i IRBJ, 1124) : *dodirnica*; *transverzála* (FRBJ, 1342 i IRBJ, 1143) : *presječnica*; *vertikála* (FRBJ, 1428) : *okomica*; *volùmen* (*volúmen*) (FRBJ, 1450 i IRBJ, 1228) : *zapremina*.

Češća je upotreba matematičkih termina stranog porijekla, ali se uglavnom objašnjavaju riječima slavenskog porijekla, pa će se kazati da je *tangènta* (*tangènta*) *dodirnica*, *transverzála* *presječnica* i slično.

7.20. Meteorološki termini

Termini stranog porijekla koji su pronađeni u korpusu, a pripadaju oblasti meteorologije ne mogu se zamijeniti sinonimnim parovima iz bosanskog jezika. Npr. *izobára* se definira: “*meteor.* linija koja na meteorološkoj karti povezuje mjesta jednakoga atmosferskog pritiska”, dakle, meteorološki termin stranog porijekla ne može se definirati jednom bosanskom riječju već se daje opširnija definicija.

7.21. Muzikološki termini

Za sljedeće termine stranog porijekla pronađene u korpusu, a koji pripadaju oblasti muzikologije, mogu se upotrebljavati sinonimi iz bosanskog jezika, a to su: ; *àkcent* (*ákcentat*) (FRBJ, 9 i IRBJ, 3) : *naglasak*; *àkord* (FRBJ, 10 i IRBJ, 4) : *suglasje*; *cezúra* (FRBJ, 108 i IRBJ, 60) : *predah*; *èho* (FRBJ, 260) : *jeka*; *finále* (FRBJ, 289) : *završetak*; *fràgment* (FRBJ, 296) : *dio*; *intermèco* (*intermèco*) (FRBJ, 395) : *umetak*; *njú vèjv* (IRBJ, 505) : *novi talas*; *pijaníno* (*pijaníno*) (IRBJ, 617) : *glasovir*; *tèmpo* (FRBJ, 1324 i IRBJ, 119) : *brzina*; *uvertíra* (FRBJ, 1407 i IRBJ, 1192) : *predigra*.

U oblasti muzikologije prevladavaju termini iz italijanskog i francuskog jezika i u upotrebi se prednost daje upravo izvornim izrazima, npr. *intermèco* a veoma rijetko *jeka*.

Interesantan je primjer *àkcent* (*ákcentat*), koji se upotrebljava i u lingvistici, te u tom slučaju nije sporan sinonimni ekvivalent *naglasak*, no u muzikologiji je češća upotreba termina *àkcent* (*ákcentat*), koji je stranog porijekla.

7.22. Termini iz oblasti novinarstva

Kada je u pitanju novinarstvo, u korpusu su pronađena tri naziva: *publicistika* (IRBJ, 940) i *žurnalizam* (FRBJ, 1547 i IRBJ, 1313), pri čemu bi bosanski naziv bio *novinarstvo* koje u potpunosti odgovara kao sinonimni par ovim dvama terminima koji su stranog porijekla.

7.23. Pedagoški termini

Termin *metóda* ž. (*mètōd m.*) (FRBJ, 647 i IRBJ, 374) iz pedagogije koji je stranog porijekla i pronađen je u korpusu ima sinonimni par *način*. Ostali termini, a nije ih mnogo, ne mogu se zamijeniti bosanskom riječju.

7.24. Psihološki termini

U nastavku će biti prikazani termini iz psihologije stranog porijekla za koje je moguće upotrebljavati termin iz bosanskoga jezika: *apàtija* (FRBJ, 24 i IRBJ, 12) : *ravnodušnost*; *dekoncentracija* (FRBJ, 167) : *rastresenost*; *dèlirij* (*delîrij*) (FRBJ, 168) : *bunilo*; *èmōcija* (FRBJ, 269 i IRBJ, 139) : *osjećaj*; *fantazmogòrija* (FRBJ, 282) : *priviđenje*; *hèndikep* (*héndikep*) (FRBJ, 358) : *poteškoća*; *instinkt* (FRBJ, 392) : *nagon*; *libido* (FRBJ, 592) : *požuda*; *mòtiv* (FRBJ, 672) : *poticaj*; *natúra* (IRBJ, 42) : *priroda*.

Kada su u pitanju psihološki termini, uglavnom se upotrebljavaju riječi stranog porijekla, te će se prije čuti *èmōcija*, *fantazmogòrija*, *hèndikep*. Interesantan je termin *natúra* umjesto kojeg se može čuti sinonimni ekvivalent *priroda* u značenju *narav*, *ćud*.

7.25. Religijski termini

Po brojnosti, drugi po redu termini u korpusu su termini iz religije. Međutim, ukoliko bi se oni prevodili na bosanski jezik, većinom bi izgubili svoje pravo značenje, te stoga u radu ovi termini neće biti obuhvaćeni. Dakle, svi su oni ekspresivni, pa je teško za njih koristiti sinonime iz bosanskog jezika, npr. *gàjb* (FRBJ, 303 i IRBJ, 157) podrazumijeva *nevidljivi*, *skriveni* i *tajanstveni svijet*. Ukoliko bi se koristio bukvalan prijevod, ta leksema bi izgubila prvobitnu ekspresiju, te bi se automatski izgubilo i pravo značenje, ono na šta se željelo ukazati upotrebom te lekseme. Kao primjer može se uzeti i termin *bàdnjāk* (FRBJ, 42), koji predstavlja drvo koje se dan pred Božić loži na vatri. Kaže li se ovaj termin, to odmah ukazuje na drvo, način i sve ostale običaje koji idu uz njega. Slično je s terminom *džēmāt* (FRBJ, 250 i IRBJ, 129) koje podrazumijeva *skup ljudi* u prenesenom značenju, ali kada je religijski termin, onda se misli na skup ljudi koji zajedno obavljaju molitvu.

Sa druge strane, termin *dēmōn* (FRBJ, 170 i IRBJ, 89) može se zamijeniti sinonimnim ekvivalentom *vrag*, no odmah bi se moglo pomisliti na preneseno značenje u kontekstu *opasna osoba*.

Religijski termini su sami po sebi ekspresivni, te bi se njihovim prijevodom izgubila ta prvobitna ekspresivnost i vrlo lahko bi se njihovo značenje moglo posmatrati u kontekstu prenesenog značenja. Stoga, o religijskim terminima se ne bi trebalo govoriti u kontekstu sinonimije.

7.26. Sociološki termini

Neki termini stranog porijekla iz oblasti sociologije imaju svoj sinonimni par u bosanskome jeziku, a ti termini su: *adaptácija* (FRBJ, 3) : *prilagođavanje*; *bigàmija* (FRBJ, 64 i IRBJ, 34) : *dvoženstvo* : *dvobračnost*; *emigrácija* (FRBJ, 269 i IRBJ, 138) : *iseljeništvó*; *migránt m. (migrántkinja, migrántica ž.)* (FRBJ, 649) : *iseljenik*.

Iako upotreba riječi bosanskog jezika ne utječe na status termina, češća je upotreba termina stranog porijekla.

7.27. Sportski termini

Neki se termini iz oblasti sporta, a koji su stranog porijekla, također, mogu zamijeniti sinonimima iz bosanskoga jezika, a to su: *árbitar/árbitar* (FRBJ, 27 i IRBJ, 14) : *sudija*; *arbitráža* (FRBJ, 27 i IRBJ, 14) : *suđenje*; *báger* (FRBJ, 42) : *čekić*; *bàrāž* (FRBJ, 49) : *doigravanje*; *cèntaršut* (FRBJ, 106) : *nabačaj*; *eliminácija* (FRBJ, 138) : *izbacivanje*; *finále* (FRBJ, 289) : *završnica*; *fíniš (fíniš)* (FRBJ, 289 i FRBJ, 149) : *završnica*; *fùdbāl* (FRBJ, 299) : *nogomet*; *fudblālēr* (FRBJ, 299) : *nogometaš*; *golgèter)gòlgeter)* (FRBJ, 323) : *strijelac*; *gòlman* (FRBJ, 324 i IRBJ, 171) : *vratar*; *líder* (FRBJ, 593 i IRBJ, 344) : *vođa*; *pènāl* (FRBJ, 889 i IRBJ, 608) : *jedanaesterac*; *planerizam* (IRBJ, 632) : *jedriličarstvo*;

Pronađeni termini iz oblasti sporta većinom su iz engleskog jezika, te je uticajem zapadne kulture, a i činjenicom da je sport veoma aktuelan u toj kulturi, veća upotreba izraza iz stranog jezika. Stoga, češće će se čuti: *fíniš* umjesto *završetak*, *pènāl* a ne *jedanaesterac*. Anglicizmi iz oblasti sporta u bosanskome jeziku su dominantni tako da se nikada ne upotrebljava riječ iz bosanskoga jezika.

7.28. Termini iz oblasti štamparstva i grafike

Za jedan termin iz oblasti štamparstva koji je pronađen u korpusu i koji je stranog porijekla, može se koristiti sinonimni par iz bosanskoga jezika. Taj termin je *fusnóta* (FRBJ,

300 i IRBJ, 155) : *opaska*. Međutim, češća je upotreba strane riječi *fusnóta*, koja je postala uvriježena u bosanskome jeziku.

Iz oblasti grafike u korpusu su pronađena samo tri termina. Termin *linorēz* (FRBJ, 596), koji je iz bosanskog jezika, i dva termina stranog porijekla, koji su detaljno definirani i za njih nema sinonimnih ekvivalenata u bosanskome jeziku: *lògotīp* (FRBJ, 600) i *pàragraf* (*paràgraf*) (FRBJ, 876 i IRBJ, 587), pri čemu je termin *pàragraf* (*paràgraf*) i pravni termin.

7.29. Termini iz oblasti tehnike i tehnologije

Kada govorimo o terminologiji tehnike, sljedeći termini stranog porijekla pronađeni u korpusu mogu se zamijeniti terminima iz bosanskog jezika: *akumulácija* (FRBJ, 10 i IRBJ, 5) : *nakupljanje*; *èkrān* (FRBJ, 261–262 i IRBJ, 135) : *štitnik*; *kalkùlātor* (*kalkulātor*) (FRBJ, 483) : *digitron*; *kòlektor* (FRBJ, 517) : *sakupljač* : *sabirač*; *kùplung* (IRBJ, 330) : *kvačilo*; *mašinstvo* (FRBJ, 632) : *strojarstvo*; *numèratōr* (IRBJ, 501) : *brojilo*; *tolerāncija* (FRBJ, 1138 i IRBJ, 1138) : *otklon*; *vibrácija* (FRBJ, 1341) : *treperenje*.

Većina termina iz tehnike je stranog porijekla i vrlo često se upotrebljavaju, pri čemu bi se mogli izdvojiti termini: *kùplung*, umjesto kojeg se češće čuje *kvačilo*, *digitron* umjesto *kalkùlātor* (*kalkulātor*). Sa druge strane, sinonimni ekvivalenti za neke termine stranog porijekla iz oblasti tehnike su markirani, jer su češći u hrvatskome jeziku nego u bosanskome, a to su: *štitnik*, *strojarstvo*, *brojilo* i *otklon*.

U oblasti tehnologije, sljedeći termin je stranog porijekla može se zamijeniti terminom iz bosanskog jezika: *aditīv* (FRBJ, 3) : *dodatak*, pri čemu opet se upotrebljava češće *aditīv* pogotovo ako je riječ o *aditivima hrane*.

7.30. Termini iz oblasti trgovine

Kada je riječ o terminima iz oblasti trgovine, iz korpusa su izdvojeni oni koji su stranog porijekla i za koje je moguće pronaći sinonimni par u bosanskome jeziku. Takvi termini su: *garāncija* (FRBJ, 305 i IRBJ, 159) : *jamstvo*; *import* (FRBJ, 386 i IRBJ, 212) : *uvoz*; *kāpara* (FRBJ, 488 i IRBJ, 275) : *predujam*; *profaktúra* (FRBJ, 1061) : *predračun*; *trāmpa* (*trāmpa*) (FRBJ, 1341) : *zamjena*.

Kada su u pitanju termini iz oblasti trgovine, može se reći da se češće upotrebljavaju sinonimni ekvivalenti iz bosanskog jezika, ali nije rijetkost da se trgovci međusobno koriste stranom terminologijom.

7.31. Vojni termini

Za sljedeće termine, stranog porijekla, mogu se naći sinonimni parovi u bosanskome jeziku: *akcija* (FRBJ, 9 i IRBJ, 4) : *napad* : *borba*; *armija* (FRBJ, 29 i IRBJ, 15) : *vojska*; *dekoncentracija* (FRBJ, 167) : *raspršenost*; *demarkacija* (FRBJ, 169 i IRBJ, 89) : *razgraničenje*; *fortifikacija* (FRBJ, 294–295) : *utvrda*.

Može se kazati da se podjednako upotrebljavaju i strani i bosanski izrazi, s tim da je u razgovornom jeziku češća je upotreba bosanskih. Također, ponekad se mora voditi računa o kontekstu: termin *akcija* nije u svakom kontekstu vojni termin, može biti i pravni termin, kao i termin iz oblasti finansija.

8. Termini koji se upotrebljavaju u više oblasti

Neki se termini ne mogu zamijeniti sinonimnim parom iz bosanskog jezika, a razlog je što ne ispunjavaju zahtjev *nesinonimnosti*. To znači da se jedan termin upotrebljava u više oblasti, te bi se prevođenjem izgubilo pravo značenje i to značenje koje vezuje određeni termin za struku. U nastavku će biti pobrojano nekoliko takvih termina, a ostali će biti navedeni u tabeli koja stoji u prilogu ovome radu. Takvi su sljedeći primjeri: *teritōrij* (*teritōrij*) (FRBJ, 1326 i IRBJ, 1131) je termin iz oblasti geografije, administracije, politike i biologije, te je važan kontekst u kojem se ovaj termin koristi. Termin *granulacija* (FRBJ, 335 i IRBJ, 179) upotrebljava se u medicini, umjetnosti i astronomiji. Za ovaj termin bi se mogao upotrebljavati sinonimni ekvivalent iz bosanskog jezika *usitnjavanje*, ali bi se trebalo voditi računa o kontekstu u kojem se upotrebljava.

Termin *interijēr* (FRBJ, 394) se upotrebljava u arhitekturi, likovnoj umjetnosti i filmografiji i može se zamijeniti sinonimom *unutrašnjost*. No, važan je kontekst u kojem se upotrebljava, jer, npr., u likovnoj umjetnosti ima sljedeće značenje: “slika čija je tema unutrašnjost takva prostora ili prizor iz života u zatvorenom prostoru”, (FRBJ, 394) u arhitekturi je to, jednostavno, unutrašnjost nekog prostora, a u filmografiji je to scena koja je snimljena u zatvorenom prostoru. (FRBJ)

Termin *inverzija* (FRBJ, 397 i IRBJ, 220) se upotrebljava u gramatici, meteorologiji i medicini i može se zamijeniti riječju *premetanje*, ali se obavezno mora voditi računa o kontekstu u kojem se govori.

Termin *komutacija* (FRBJ, 525 i IRBJ, 301) se upotrebljava u lingvistici, matematici, pravu i fizici i može se zamijeniti bosanskom riječju *zamjena*, ali se mora voditi računa o kontekstu.

Još neki termini koji imaju status termina, ali ne ispunjavaju zahtjev *nesinonimnost* su: *koncentracija* (FRBJ, 526 i IRBJ, 301); *konverzija* (FRBJ, 532 i IRBJ, 307); *koordinata* (FRBJ, 534 i IRBJ, 308), *kòrōzija* (FRBJ, 538 i IRBJ, 310); *kòrpus* (FRBJ, 538 i IRBJ, 310); *sérum* (FRBJ, 1187 i IRBJ, 1026); *sistēm* (FRBJ, 1196 i IRBJ, 1032); *spirála* (FRBJ, 1231 i IRBJ, 1057); *varijacija* (FRBJ, 1422) i drugi.

Kada se upotrebljavaju termini koji ne ispunjavaju zahtjev *nesinonimnosti*, treba voditi računa o kontekstu u kojem se upotrebljava. To se može vidjeti u primjeru termina *àbrāzija* (FRBJ, 2 i IRBJ, 1), koji podrazumijeva mijenjanje nekog oblika, ali u medicini je to (FRBJ) “razaranje površinskog sloja kosti ili tkiva”, u geologiji (FRBJ) “mijenjanje izgleda obale“. Pogrešnom upotrebom termina može doći do promjene u značenju i do problema u komunikaciji.

9. Zaključak

U ovom radu su sistematizirani i analizirani primjeri terminološke leksike u rječnicima savremenog bosanskog jezika. Korpus su obuhvatala dva rječnika – *Rječnik bosanskog jezika* u izdanju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu i *Rječnik bosanskoga jezika* u izdanju Instituta za jezik. Kako se može primijetiti, terminološka leksika je veoma zastupljena u ova dva rječnika. U korpusu je pronađeno 5.358 leksema iz različitih stručnih oblasti, a najviše iz medicine i religije. Danko Šipka je naveo zahtjeve koje treba da ispunjava termin da bi uopće bio termin, te se na nekoliko primjera moglo vidjeti da jedan termin ne može da ispuni sve zahtjeve, a oni su: *transparentnost, internacionalnost, ustaljenost, kratkoća, sistemnost, nedvosmislenost, preciznost, nesinonimnost*.

Dat je i osvrt na definiranje terminološke leksike. Definicije koje su leksikografi naveli u korpusu su dosta konciznije i nisu toliko opširne koliko su opširne i detaljne one u posebnim terminološkim rječnicima. To proizlazi iz činjenice da leksikografi definiraju pojam sa stajališta jezika, tj. da bi ispunili jezičku potrebu, dok su naučnici posebnih oblasti zaduženi da što detaljnije definiraju pojam za potrebe određene stručne oblasti. Terminološki rječnici su specificirani samo za jednu stručnu oblast, te će za takvim rječnicima posegnuti samo oni koji se bave tom oblašću. Sa druge strane, za jednojezičnim općedekriptivnim rječnicima, kakvi su rječnici bosanskog jezika, posežu svi koji dođu u nedoumicu kada je u pitanju značenje bilo koje riječi. Također, može se zaključiti i da leksikografi, između logičke i leksikografske definicije koje su objašnjene u radu, pribjegavaju leksikografskim, najčešće da bi uštedjeli na prostoru, te da bi detaljnije i logičke definicije prepustili stručnjacima pojedinačnih stručnih oblasti. Definicije terminološke leksike, pronađene u korpusu nisu preopširne i predetaljne, već su korektne. Međutim, njihovo značenje nije suženo samo na jednu oblast nego na više njih, što se vidjelo u primjeru termina *hemisféra*, koji je termin u geografiji, anatomiji i astronomiji, dok je u terminološkim rječnicima, npr. iz medicine, objašnjen u kontekstu medicine. To je, dakle, ključna razlika između definiranja u jednojezičkim rječnicima, kakvi su oni koji obuhvataju korpus i onih koji su terminološki.

Vidjevši da je većina terminološke leksike stranog porijekla, došlo se i do pitanja da li se za neke termine koji su stranog porijekla mogu koristiti sinonimi iz bosanskog jezika. Navođenje sinonimnih parova iz bosanskog jezika za termine stranog porijekla jeste i bio

jedan od zadataka ovoga rada sa ciljem da se utvrdi da li je moguće upotrebljavati lekseme iz bosanskoga jezika umjesto onih stranog porijekla. U radu je na pojedinačnim leksemama iz određenih stručnih oblasti prikazano da li je to moguće ili ne. S tim u vezi, za termine stranog porijekla pronađene u korpusu koji pripadaju oblastima iz: agronomije, privrede, arheologije, građevine, finansija, antropologije, elektrotehnike, filologije i fotografije, ne mogu se pronaći sinonimni parovi u bosanskome jeziku.

Ipak, prilikom upotrebe sinonimnih parova iz bosanskog jezika za termine stranog porijekla treba voditi računa o kontekstu, jer se jedan termin upotrebljava u više stručnih oblasti. Međutim, to i ne treba da bude veliki problem, jer se i prilikom upotrebe nekog termina na izvornom jeziku, mora voditi računa o kontekstu, zato što većina termina iz korpusa ne ispunjava jedan od zahtjeva koje je naveo Šipka, a to je *nesinonimnost*.

Neki termini mogu da se zamijene sinonimima iz bosanskog jezika, ali treba voditi računa i o značenju unutar stručne oblasti u kojoj se koristi, pa se kao primjer može navesti termin *fisija/fisija* (FRBJ, 290 i IRBJ, 149), koji označava cijepanje, no ne može se upotrebljavati *cijepanje*, jer se *fisija/fisija* kao termin odnosi na diobu atomske jezgre, pri čemu se oslobađa ogromna energija. Takvih je termina mnogo, ali nisu ubrojani u ovaj rad.

Ipak, u određenim oblastima, kao što su medicina, psihologija, anatomija, politika i diplomatika i pravo, dominira upotreba izraza stranog porijekla, a ne bosanskih. Razlog je općeprihvaćenost stranih izraza i odvajanje termina od leksike koja se svakodnevno upotrebljava u govoru.

Postoje i termini koji se upotrebljavaju u više oblasti, te je prilikom njihove upotrebe i prevođenja na bosanski jezik treba voditi računa o kontekstu u kojem se koriste i da li će se prevođenjem uklopiti u bosanski jezik.

Obično se termini stranog porijekla u osnovnim i srednjim školama objašnjavaju riječima slavenskog porijekla i u tom kontekstu se može upotrebljavati sinonimni ekvivalent iz bosanskog jezika. Ako će se promijeniti značenje i ako će prijevodom riječ postati markirana, onda se preporučuje upotrebljavati termin stranog porijekla.

Bosanski jezik nije jezik koji teži ka purizmu, te su neki sinonimni ekvivalenti markirani kao, npr., *povijest*, *zemljopis*, *zemljoznanstvo*, *strojarstvo*, koji su tipičniji za hrvatski jezik.

Termin *granulacija* (FRBJ, 335 i IRBJ, 179) upotrebljava se u medicini, umjetnosti i astronomiji, te bi se u oblasti astronomije moglo kazati *usitnjavanje*, u medicini *zamladivanje*, a u *umjetnosti* se već ne bi mogao naći nijedan sinonimni parnjak.

Interesantni su i religijski termini, jer su ekspresivni, te bi se prevodom tih termina izgubilo prvobitno značenje i oni bi se izjednačili sa neekspresivnom leksikom, što ujedno religija kao zatvorena oblast i ne dozvoljava.

Također, postoji razlika u upotrebi termina stranog porijekla i onih koji su slavenskog porijekla. Naime, termini stranog porijekla se obično upotrebljavaju u naučnom stilu, dok se njihovi sinonimni parnjaci upotrebljavaju u razgovornom stilu, tipičan primjer je *anus* : *čmar*.

Na kraju, treba kazati da je, prilikom izrade ovoga rada, pronađeno veoma malo radova u bosnistici koji su obrađivali terminološku leksiku i sve njene specifičnosti. Terminološka leksika je veoma interesantna, posebno zbog činjenice da leksikografe tjera da se bave i drugim stručnim oblastima. Ona nudi i različite pristupe prilikom njenog izučavanja, što predstavlja izazov za jezikoslovce, a posebno za leksikografe.

IZVORI

FRBJ – Halilović, Senahid, Palić, Ismail, Šehović, Amela, *Rječnik bosanskoga jezika*, Filozofski fakultet, Sarajevo, 2010.

IRBJ – Čedić, Ibrahim i dr, *Rječnik bosanskog jezika*, Institut za jezika, Sarajevo, 2010.

INTERNETSKI IZVORI

Primijenjena lingvistika | Humaniora | August 2021 (socmedarch. org) (stranici pristupljeno 10. 8. 2021. godine)

Rječnik | Hemisfera | Polutka, polovina velikog ili . . . | Medicinski rječnik (onlinerjecnik. com) (stranici pristupljeno 15. 8. 2021. godine)

Rječnik | Uterus | Materica, neparan, unutrašnji. . . | Medicinski rječnik (onlinerjecnik. com) (stranici pristupljeno 15. 8. 2021. godine)

Sinonimi u teoriji i praksi: isto ali ipak različito (uni-graz. at) (stranici pristupljeno 20. 8. 2021. godine)

Unusual Minor Planets (minorplanetcenter.net) (Stranici pristupljeno: 28. 9. 2021. godine)

LITERATURA

- Andrijanić, Ljubica, “Administrativni stil”, u *Hrvatistika*, Filozofski fakultet Osijek, 2009, str. 15–22.
- Anić, Vladimir, *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Libar, Zagreb, 2003.
- Bogutovac, Antonijela, “Razvoj definicija pojmova astronomija, fizika i matematika u hrvatskim jednojezičnim rječnicima”, u: *Studia lexicographica*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2008, str. 51–75.
- Bratanić, Maja, “Leksikologija i leksikografija” u *Filologija* 22–23, Zagreb, 1994, str. 235–244.
- Čedić, Ibrahim i dr., *Školski rječnik lingvističkih termina u bosanskom jeziku*, Institut za jezik u Sarajevu, Sarajevo, 1999.
- Felber, Helmut, *Terminology Manual*, Unesco, Paris, 1984.
- Gjuran-Coha, Anamarija, “Terminologizacija jezika medicinske struke” u *Medicina fluminensis*, 2011, str. 4–14.
- Gortan-Premk, Darinka, Dešić, Milorad, Dragičević, Rajna, Fekete, Egon, Nikolić, Miroslav, Nogo, Ljiljana, Pavković, Vasa, Radović-Tešić, Milica, Ramić, Nikola, Stijović, Rada, Vujanić, Milica, *Rečnik srpskog jezika*, Matica srpska, Novi Sad, 2007.
- Halilović, Senahid, Palić, Ismail, Šehović, Amela, *Rječnik bosanskoga jezika*, Filozofski fakultet, Sarajevo, 2010.
- Hamzić, Mirzet, *Školski rječnik književnih izraza*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2007.
- *Hrvatska enciklopedija sv. VI (Kn-Mak)*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2004.
- Hadžihrustić, Amira, *Udžbenik za osmi razred devetogodišnje osnovne škole*, Sarajevo Publishing, Sarajevo, 2011.
- Latić, Džemaludin, *Islam i svjetske religije – priručnik za vjeronauku u srednjim školama*, El-Kalem, Sarajevo, 2000.
- Majetić, Senka, “Leksikologija i leksikografija : komparativni pristup” u *Filologija* 53, Zagreb, 2009, str. 93–104.
- *Oxford English-Bosnian Student's Dictionary*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, 2010.
- Petrović, Bernardina, *Sinonimija i sinonimičnost u hrvatskom jeziku*; Hrvatska sveučilična naklada, Zagreb, 2005.

- Popović, Tanja, *Rečnik književnih termina*, Logos Art, Beograd, 2007.
- Spahić, Mustafa, *Sociologija – Udžbenik za srednje škole*, Bosanski kulturni centar, Sarajevo, 2000.
- Šetka, dr. o. Jeronim, *Hrvatska kršćanska terminologija*, Franjevačka visoka bogoslovija, Makarska, 1964.
- Šipka, Danko, *Osnovi leksikografije i srodnih disciplina*, Matica srpska, Novi Sad, 1998.
- Wertheim, Jane, Oxlade, Chris, Waterhause, dr. John, *Usorbneov ilustrirani rječnik kemije*, Svjetlost, Sarajevo, 2002.
- Zgusta, Ladislav, *Priručnik leksikografije*, Svjetlost, Sarajevo, 1991.